DE BETEKENIS EN DE TAAK DER THEOSOFISCHE VERENIGING

Een bundel artikelen van verschillende schrijvers

UITGEVERIJ
DER THEOSOFISCHE VERENIGING
NED. AFD.

DE BETEKENIS EN DE TAAK DER THEOSOFISCHE VERENIGING

Theosofische Bibliotheek
Nieuwe Serie Nr. 25

DE BETEKENIS EN DE TAAK DER THEOSOFISCHE VERENIGING

Een bundel artikelen van verschillende schrijvers

1961
Uitgeverij der Theosofische Ver., Ned. Afd.
Amsteldijk 76, Amsterdam

INHOUD

Blz.

Voorwoord 7

De betekenis en de taak der Theosofische Vereniging in het komende tijdvak, door *N. Sri Ram* 15

Over ons werk in de Theosofische Vereniging, door *N. Sri Ram* 29

Een nieuwe instelling, door *dr. A. G. Vreede* 47

Is een nieuwe uiteenzetting van de Theosofie en een nieuwe instelling nodig, door *prof. dr. J. J. Poortman* . . . 63

Een nieuwe ontwikkeling der Theosofie is bepaald nodig, door *dr. A. G. Vreede* 79

Een nieuw perspectief, door *dr. A. G. Vreede* 87

De taak van de Theosofische Vereniging in een nieuwe wereld, door *ir. A. J. H. van Leeuwen* 97

Een nieuwe weg, door *Wim de Hoop* . 113

De Theosofische Vereniging en de wereld-crisis, door *W. C. Burger* . . 119

Ons theosofisch werk, door *N. Sri Ram* 137

VOORWOORD

De Uitgeverij der TVNA meent er goed aan te doen enkele waardevolle artikelen, welke wel is waar reeds eerder in Theosofia zijn verschenen, te verzamelen en in één bundel uit te geven. Gemiddeld zijn deze artikelen reeds 6 jaar oud en waarschijnlijk bij de allermeesten onzer reeds in het vergeetboek geraakt. Het benieuwt ons hoe veel of hoe weinig de auteurs zelf er zich nog van herinneren. Toch worden er daarin ideeën en perspectieven ontwikkeld, welke een beter lot verdienen dan vergeten te worden en de combinatie in één boekje geeft, behalve het voordeel van nieuwe aandacht, een onderling verband, dat met artikelen, welke over een periode van 5 à 6 jaar verspreid werden gepubliceerd, niet goed mogelijk is.
Men zal opmerken dat de sfeer, waarin deze 10 bijdragen neergeschreven werden, eenzelfde is voor alle artikelen en betrekking heeft op de geest van vernieuwing, welke zich in de laatste jaren wederom in de Theosofische Vereniging manifesteert. Dit is een periodiek verschijnsel in deze vereniging en toont hoe weinig „statisch" zij is. Verandering is een kenmerk van

rusteloze dynamiek en het is verheugend, dat dit een karaktertrek is van onze Vereniging.

Bijna een decennium geleden werd de laatste impuls van deze drang naar vernieuwing en verandering opnieuw gevoeld, maar zij was nog vaag en niet scherp omlijnd in de wijze, waarop zij naar voren kwam. Misschien zullen de auteurs der thans herdrukte artikelen het momenteel niet meer helemaal eens zijn met hun vroegere inzichten, want ook hun persoonlijke opvattingen hebben zich natuurlijk ontwikkeld in het licht van de belangrijke gebeurtenissen van de laatste tijd.

Niettemin lijkt de publicatie ons waardevol en dat wel in het bijzonder voor hen, die onze vereniging een warm hart toedragen en haar zien en waarderen als een kanaal voor Eeuwige Waarheden. Geschiedenis om haar zelfs wil, is niet zó bijster interessant, behalve dan voor academische speurders, historici en ... misschien voor „ouden van dagen", die zich verlustigen in de herinnering aan „de goede oude tijd". Geschiedenis is evenwel het fundament van onze huidige samenleving en ook voor onze toekomst. Kennis van het fundament is onontbeerlijk voor al diegenen, die hoger en schoner willen bouwen. Daarom mag niemand met een niet-waarderend oog neerzien op de aller-belangrijkste vondsten van archeologen en historici. Zij zijn te enen male onmisbaar voor onze menselijke samenleving en wij zouden geen mensen zijn, zonder een geschiedenisbewustzijn. Zonder het resultaat van de arbeid

van geschiedvorsers zou onze gehele kultuur en beschaving inéénstorten. Hoe zou bijv. wetenschap zich ooit kunnen ontwikkelen, indien zij niet voortbouwde op historisch verkregen ervaring en kennis? Musea zijn — dat zal wel niemand ontkennen, die wat met opvoeding te maken heeft of had — niet alleen mijlpalen op de levensweg der mensheid, maar hun grootste verdienste en onmisbaarheid ligt in hun waarde als wegwijzers naar de toekomst. Dit is de eerste reden voor deze her-publicatie.

Bovendien geloven wij dat in de thans herdrukte artikelen, gedachten, opvattingen, ideeën en idealen liggen, welke altijd geldig en waardevol zullen blijven en nooit zullen „verouderen". Ook om die reden lijkt de herdruk ons verantwoord en nuttig.

Het is jammer dat de vroegere redactie van Theosofia zo snel en abrupt een einde meende te moeten maken aan zich ontwikkelende discussies. Dit overkwam o.m. het gesprek over het probleem: „Plichts-conflicten" (dr. J. J. Poortman, dr. T. Kaayk en ir. A. J. H. van Leeuwen) en dat over het probleem „Een nieuwe instelling" (dr. A. G. Vreede en dr. J. J. Poortman), waardoor geen mogelijkheid werd gegund om tot een synthese of overeenstemming te komen en de problemen onopgelost in de lucht bleven hangen.

Dit geeft een derde reden voor publicatie van deze bundel. De laatste discussie is hierin opgenomen en misschien leidt dat tot een voortzetting en een eventuële oplossing. Men zal

lezen dat in deze discussie o.a. het belangwekkende, door Niels Bohr in de atoommechanica ingevoerde Complementariteitsbeginsel ter sprake werd gebracht, een beginsel dat nog alleen in de zg. micro-fysica algemeen wordt geaccepteerd, evenals zulks het geval is met de zg. Onbepaaldheids-relatie van Heisenberg. Behalve met de micro-fysische verschijnselen en eventueel met de occulte theosofische waarnemingen op helderziende wijze, hebben deze principes echter ook te maken met problemen van een veel wijdere strekking, want het subject-object-probleem is in de historische wijsbegeerte reeds zéér geruime tijd geleden aan de orde gesteld. Een geschiedkundige als J. L. Destouches verhief de stellingen van Bohr en Heisenberg tot een *algemeen* „Subjectiviteitsbeginsel", dat in àlle relaties van de mens tot zijn wereld een niet te elimineren en vertroebelende factor blijft. Niels Bohr zelf vestigde er reeds de aandacht op dat zijn Complementariteits-principe ook een rol zou blijken te spelen in andere wetenschappen, zoals psychologie, sociologie, biologie en historie.
Ook in de Theosofische vereniging zullen wij er goed aan doen rekening te houden met het feit, dat alle waarnemingen altijd gekleurd moeten zijn door de bril van het persoonlijke bewustzijn van de waarnemer, een bril die hij niet kan afzetten op straffe van in deze wereld van verschijnselen met blindheid geslagen te zijn. Dat betekent, dat in onze redeneringen en betogen steeds een belangrijke en — helaas —

meestal onmeetbare factor van subjectiviteit bestaat en dat daardoor relatieve éénzijdigheid ons inzicht zal vertroebelen tot een mayavisch schijnbeeld.
Eénzijdigheid is nooit te rechtvaardigen en niemand wil dan ook opzettelijk éénzijdig zijn. Iedereen zoekt evenwicht. Verstokt materialisme bestaat evenmin als verstokt spiritualisme (behalve bij zwakzinnigen of bezetenen), ieder redelijk mens neemt zijn plaats in, ergens tussen beide uitersten en zoekt naar een harmonisch evenwicht van beide aspekten. Misschien is de openbaring inderdaad Maya, maar deze Maya is opzettelijk en doelbewust; ja, zèlfs doeltreffend, want zij helpt ons haar partner, de Realiteit, bewust te worden. Realiteit en Maya zijn geen tegenstellingen, het zijn elkanders complementen en partners in het spel der Openbaring. Paradoxaal klinkt, indien wij beweren: *„Elke leugen heeft haar waarheid"*. Doch leugen is alleen leugen, wanneer er waarheid is. Maar Maya is geen leugen of bedrog. Het is zelfs geen begoocheling, zoals men het vaak verkeerdelijk vertaald. Maya is schijn, verschijning en verschijnsel. Het is het gewaad, waarmede de materie bekleed is, teneinde voor onze sterfelijke zinnen waarneembaar te worden. De taak van de materie is het openbaren van de geest en haar instrument is Maya.
Dit schijnt ook de taak van de zonde te zijn, hoe vreemd het voor sommigen ook moge klinken, dat zonde een taak heeft te vervullen. Paulus, de ingewijde, schreef dat de Wet oor-

zaak is van de Zonde. „Is de Wet dan zonde? Volstrekt niet! Maar ik zou de zonde niet hebben kunnen kennen, tenzij door de Wet" (Rom. VII-7). Parafraserende hetgeen Paulus geschreven heeft, zouden wij als theosofen kunnen zeggen: „Wij zouden de mayavische Verschijning niet hebben kunnen doorzien, tenzij door geestelijke Verlichting," en, indien dat zo is, dan mogen wij ook beweren, dat in het besef van *veroudering* de *vernieuwing* reeds impliciet besloten is en naar deze vernieuwing zoeken allen, die de Theosofie een warm hart toedragen en haar niet alleen met de lippen belijden.

Meer nog dan een decennium geleden is de belangstelling voor vernieuwing van en in onze vereniging groeiende en waar al de auteurs van deze artikelen nog in ons midden zijn, kunnen wij misschien hopen en verwachten dat in Theosofia-jaargangen nà 1958 meer artikelen van hun hand zullen verschijnen, welke nòg duidelijker en indringender dan voorheen doen blijken van hun inzichten in de al of niet noodzakelijkheid van vernieuwing en hoe deze eventueel is te verwezenlijken. Inderdaad is dit reeds het geval en, indien de Uitgeverij der TVNA bijvoorbeeld omstreeks het jaar 1965 opnieuw een zelfde soort bloemlezing het licht zal doen zien, zullen wij ongetwijfeld een merkwaarige ontplooiing kunnen constateren en bovendien ontdekken in hoeverre desiderata en voorspellingen tot werkelijkheid zijn gekomen. In het vertrouwen dat het onderhavige boekje

een dankbaar onthaal ten deel zal vallen en de inhoud door leden en TV-loges bestudeerd, overdacht en bekritiseerd zal worden, bieden wij het aan zijn lezeressen en lezers aan.

Namens de Uitgeverij der T.V.N.A.,
de Commissie-voorzitter:
A. J. H. van Leeuwen

Amsterdam, oktober 1961.

DE BETEKENIS EN DE TAAK DER THEOSOFISCHE VERENIGING IN HET KOMENDE TIJDVAK

Toespraak van N. Sri Ram, president der T.V., op 24 februari 1953.

Ik waardeer ten zeerste alle genegenheid en vertrouwen die mij getoond zijn in boodschappen van leden in vele landen van de wereld. Ik waardeer hun goede wil en hun sympathie. Maar ik herinner mij — en ik denk dat het goed is dat iedereen dat doet — dat het altijd gezegender is te geven dan te ontvangen. Men kan vele geschenken ontvangen, veel genegenheid, lof, ondersteuning, allerlei soort van zaken die wij van een werelds standpunt als goed beschouwen. Maar dit alles te ontvangen is als niets vergeleken met het geven van iets met zijn eigen hart, van iets wat men bezit, aan een ander die in nood verkeert.

De president is hij die het beste zou behoren te dienen. Of zodanige dienst door mij gegeven zal worden, is een andere vraag. Bij deze gelegenheid wens ik u allen een groet te zenden, ieder van u, met broederlijke genegenheid, alle leden overal in de wereld.

Bij andere gelegenheden heb ik gezegd, maar ik zou het willen herhalen, dat indien een organisatie als de Theosofische Vereniging, de aarde omspannend en samengesteld uit mannen, vrouwen van ieder ras, godsdienst en nationaliteit, allen toegewijd aan de allerhoogste levens-

idealen, niet zou bestaan — dat men haar dan zou moeten scheppen. De vereniging is een organisatie die even breed van grondslag is als zij nobel is in haar structuur, met een ruimheid van Broederschap die niemand uitsluit, doch alle mannen en vrouwen — neen alle levens — omvat en met een doel dat reikt tot de top van menselijke percepties en strevingen. Deze broederschap, die onafhankelijk is van ieder verschil in geloof, ras, sexe of kleur, is het enige geloof — als men het zo zou mogen noemen — dat gevraagd wordt van een theosoof, die overigens even vrij is als, neen vrijer, dan de meeste mensen, die gebonden zijn door verschillende verplichtingen, om tot eigen individuele overtuiging te geraken. Behalve deze broederschap is alles wat van een theosoof gevraagd wordt, geformuleerd in de doeleinden, die hij onderschrijft: de wenselijkheid van vergelijkende studie van godsdienst, wetenschap en wijsbegeerte — alle godsdienst, alle wetenschap en alle wijsbegeerte — en het onderzoeken van de vermogens, die in een mens sluimeren, en van de natuurwetten die nog onbekend en onverklaard zijn.
Zelfs het woord „Theosofie" vindt geen plaats in de bewoordingen der drie doeleinden. Wij worden genoemd, of noemen ons zelven, theosofen omdat wij tot de T.V. behoren. Het doel van de theosofie ligt in de titel T.V. besloten, en ofschoon het woord blijkbaar een zekere transcendentale betekenis heeft, die leidt tot vertalingen als de Goddelijke Wijsheid, de

Wijsheid van God of Wijsheid met betrekking tot God, zo zijn de betekenis van dit woord en wat het aanduidt nooit in het bijzonder door de vereniging gedefinieerd. Door toelaatbare gevolgtrekking kunnen wij aannemen dat er een waarheid is, een hogere wijsheid, die door mannen en vrouwen als wij bereikt kan worden, en het is aan ons deze te ontdekken.
Voor sommigen is het natuurlijk meer dan een zuiver intellectuele stelling. Want zij hebben in zichzelven een diepe intuïtie met betrekking tot zulke kennis, een kennis die even goed is als elke andere, en die evenzeer een kennis is van zichzelven als een kennis van dingen die waargenomen worden met betrekking tot het zelf. Het is van deze geïntegreerde kennis dat wij kunnen zeggen dat alle uiterlijke kennis alleen een gedetailleerde herinnering is.
Ik geloof dat de vrijheid, waarop wij aanspraak maken en die wij moeten uitdragen, de levensadem is voor die Geest, die elk mens ineigen is, en dat geen zoeken mogelijk is behalve in de zuiverheid en ruimheid van die vrijheid. Wij bezitten allen, zelfs de gevangene in zijn cel, een zekere betrekkelijke vrijheid; maar daarbij kunnen wij het niet laten.
De gehele kringloop en het avontuur van het menselijk bestaan is in zekere zin een zoeken naar iets dat een volstrektheid is, dat evenzeer volstrekte vrijheid als volstrekt wat-dan-ook is, een zoeken naar de vrijheid, die in het begin verloren werd en in het eind herwonnen zal worden. Onze vooruitgang, hetzij als indivi-

duen of als een of andere vereniging, ligt derhalve aan de ene kant in het voortschrijden van gedachte en handeling naar de volmaaktheid, die haar doel is, en aan de andere kant in een meer innerlijk schouwen; zij ligt in een toenemende vrijheid van elke psychische en innerlijke boei. In deze innerlijke vrijheid alleen ligt waar geluk; ik geloof dat in haar het geheim ligt van zelf-voortbrenging, zelf-ontdekking en zelf-verwerkelijking.
De broederschap die wij verkondigen, en trachten in ons leven te verwerkelijken, is niet een dogma dat met vrijheid onverenigbaar is. Neen, zeer bepaaldelijk kan gezegd worden dat vrijheid voor de ziel alleen mogelijk is in een toestand van harmonie door verwerkelijking van broederschap, wat de enige ware, zuivere, vrije en evenwichtige betrekking in het leven is. De grondslag van iedere metaphysische wijsbegeerte, wanneer deze een bouwsel van waarheid, op ondervinding gebaseerd, zal zijn en niet alleen maar een droombeeld en ijdele speculatie, moet gelegd worden op een wijze van leven, een manier om alle leven te beschouwen, en een gedrag waarop de term broederschap naar waarheid toegepast kan worden.
Daarom, wanneer onze vereniging naar waarheid een theosofische vereniging zal zijn, en zal moeten bloeien en haar roeping vervullen, dan moet zij een levenswijze voor haar leden verkondigen, waarin een steeds zich verdiepende realisatie van broederschap aanwezig is, en, als een open hemel die zich over de aarde welft,

een zich steeds verder uitstrekkende horizon van gedachte — de menselijke geest steeds nieuwe aanwijzingen verschaffend. Onze vrijheid met deze openheid onverbrekelijk verbonden en onze broederschap moeten vertolkt worden, niet oppervlakkig in een geest van zelfvoldoening of zelfgenoegzaamheid, maar als aanzichten van een dynamische waarheid die wij trachten te peilen — de waarheid die onverbiddelijk 's levens wenteling leidt.
Wanneer ooit onze vereniging en haar loges alleen maar respectabele clubjes voor gezellig verkeer zouden worden (al ontken ik geenszins de waarde van dergelijke clubs) dan zullen zij tekortschieten in het bereiken van hun dynamisch doel. Ook zal dit doel niet beter gediend worden door intellectuele verhandelingen en formele argumenten.
Eén van die Wezens, die wij de Adepten of de Meesters van Wijsheid noemen, heeft, naar ons gezegd wordt, in de vroege dagen der vereniging gesproken over de onzekerheid van haar doeleinden op dat tijdstip. „Veeleer zou de T.V. met haar beide ongelukkige stichters te gronde moeten gaan, dan dat wij zouden toelaten dat zij niets beters wordt dan een academie voor magie, een school voor occultisme."
Niet dat er in de natuur geen ware magie of occultisme is. Want wat is magie anders dan voortbrenging van gevolgen door middelen, waarmee de grote meerderheid nog onbekend is — en occultisme dan de studie van de uitbreiding der innerlijke vermogens, van de ver-

borgen wetten en krachten die achter het scherm van hun uiterlijke gevolgen liggen?
Wat wij echter in onze vereniging ten duidelijkste moeten realiseren is dat al onze studies, hetzij met behulp van boeken of door directe of persoonlijke ondervinding in enigerlei vorm, niet afgescheiden gehouden kunnen worden van het leven. Daar zowel leven als gedachte teruggrijpen naar dezelfde oorsprong, is van oudsher in India gezegd — en opnieuw gedurende het bestaan der vereniging door de Adepten die met haar verbonden waren: Leef het leven en gij zult de waarheid kennen, wat hetzelfde is als het Christelijk gezegde: Hij die de wil des Heren doet zal de leer kennen. Daar de waarheid, de geïntegreerde kennis, waarop ik in het begin doelde, binnen in ons ligt en niet buiten ons, behoeft zij slechts blootgelegd te worden door een wijze van leven die het voor haar mogelijk maakt haar stralen uit te zenden.
Wat is Waarheid? Iedere formulering door een zuiver bewustzijn, dat in harmonie is met de eigen aard, is een waarheid. en dergelijke waarheid is meer dan alleen maar een verstandelijk woordbouwsel. Het is een schepping van de geest die een gedeelte van zijn leven belichaamt.
Zal de vereniging helpen om de wereld op te heffen uit haar tegenwoordige toestand en om de grote veranderingen die nodig zijn, tot stand te brengen, dan zal zij een kanaal moeten zijn voor dat leven.
De vereniging werd opgericht op een tijdstip

toen de gedachten en de belangstelling der mensen gericht schenen op lagere niveau's van materialisme, en de loop der menselijke geschiedenis zette onverbiddelijk koers naar de revolutie die deze eeuw zich steeds duidelijker voltrekken ziet. Ik geloof dat de bedoeling was dat temidden van deze revolutionaire veranderingen zich een geestelijke zuurdesem zou verspreiden, waarvan het gevolg zou zijn dat zowel de menselijke gedachte omgezet als ook de mensheid verenigd zou worden. Daar zelfs in de eerste dagen der vereniging haar vooraanstaande leden — b.v. de heer Sinnett, om niet te spreken van H. P. B. — het „grote doel" onderkenden achter de toen kleine beweging, lees ik dat doel misschien niet alleen af uit de gebeurtenissen die zich voltrokken hebben. Ik beweer niet, dat deze vereniging het enige instrument of medium was voor de verandering die teweeggebracht moest worden. Daar bovendien theosofie in wezen in haar uiteindelijke totaliteit niet een dogma maar leven is, kunnen er velen in de wereld bestaan, die ware theosofen zijn, zonder ooit het woord theosofie ontmoet te hebben, evenzeer als er vele leden der vereniging kunnen zijn, op een of andere wijze tot haar aangetrokken, die nog theosofen moeten worden.
Indien de vereniging zover gekomen is en een zeker stempel gedrukt heeft op de mentaliteit van deze tijd, zou ik dat in even grote mate willen toeschrijven aan de levens van diegenen die theosofie geleefd hebben — de grote leiders,

zoals H. P. B., Kolonel Olcott, Dr. Annie Besant en C. W. Leadbeater, evenzeer als anderen, daaronder begrepen zeer velen die zwijgend hun aandeel volbrachten op de plaatsen waar zij zich bevonden — als aan de kracht van de denkbeelden, die naar voren gebracht werden en die, omdat zij op waarheid berustten, hun weg vonden alleen uit kracht van die waarheid. Leven is handeling, en gedachte is handeling, niet minder dan welke openbare daad of verricht stuk werk — ofschoon nu en dan sommige van onze gedachten mogen falen in het bereiken van het doel van handeling, de ontvouwing van de verborgen harmonie van het leven. Het is dus onze plicht om te handelen en theosofie praktisch te maken, maar niet in een bekrompen betekenis. De eenheid die het leven in al zijn openbaringen verbindt, verijdelt alle pogingen tot scheiding van het theoretische van het praktische, tenminste wanneer de theorie juist is. Er is niets dat zo subjectief is, dat het niet een objectieve uitdrukking en gevolg zou hebben. Des mensen gedachten — ik sluit natuurlijk zijn gevoelens hierbij in — beïnvloeden tenminste zijn gelaatsuitdrukking tot op zekere hoogte en maken zich ongetwijfeld bemerkbaar in zijn gedrag. Ik denk echter niet dat de vereniging *als zodanig* zich zou moeten binden aan bijzondere lijnen van werkzaamheid in de buitenwereld, niet alleen vanwege de meningsverschillen die de daaruit voortvloeiende handelingen zullen moeten opwekken, maar ook omdat de uitdrukking die men aan elke waar-

heid geeft deze onvermijdelijk beperkt en, indien zij vaste voet verkregen heeft, de mogelijkheid van uitdrukking in andere vormen en van andere waarheden belemmert. Er is een korreltje waarheid in de meeste dingen waarin men ernstig gelooft, zelfs als zij tegenstrijdige denkbeelden tot uitdrukking brengen.

Zo wordt dan een waar theosoof niet beperkt door enig etiket, noch door partij of benaming. Hij heeft een zienswijze die altijd zal trachten een synthese te brengen tussen alles wat waar, goed en schoon is, welke synthese alleen maar een uitdrukking kan zijn van de eenheid die aan alles ten grondslag ligt. Er zijn niet zulke dingen als theosofie hier en waarheid daar, met de mogelijkheid van conflict tussen beiden, waarvandaan de waarheid ook moge komen. Theosofie *is* waarheid en alle waarheid maakt er noodzakelijkerwijze een deel van uit! Maar de waarheid die behoort tot het wezen der dingen, en die niet alleen maar een projectie van het denkvermogen is, is een waarheid die onafscheidelijk is van haar gevolg en van handeling. Theosofie is daarom Wijsheid in handeling, en hij die een waar theosoof zou willen zijn, is hij die wijs is in leven en handeling.

De tegenwoordige tijd is er vooral een die ons allen dwingt ons meer dan ooit bewust te zijn van die primaire onwetendheid of Avidya zoals zij in het Sanskriet genoemd wordt. Die schijnt te groeien, met de toeneming van concrete kennis! Wanneer wij het menselijk denkvermogen zich zien bezig houden met de wereld

van vorm, dan kunnen wij zowel zijn triomfen als zijn beperkingen opmerken. De mens moet, naast de toenemende verscheidenheid op het gebied van de stof en van de gewaarwordingen, — bevorderd door een beperkt, aan de aarde gebonden denkvermogen — het wezen van de eenheid ontdekken, waardoor alleen de verschillen tot een vorm gekneed kunnen worden, die met zijn eigen ware aard in overeenstemming is. In die eenheid, die niet alleen maar een getal is, en niet een abstractie zonder betekenis voor onze levens, moeten zowel het doelwit als de drijvende kracht van onze pogingen hun middelpunt vinden.

In het begin heb ik gewezen op het feit, dat de vereniging de bedoeling heeft alle mannen en vrouwen te verenigen op de breedst mogelijke grondslag. Wanneer zij een unie van harten is, geboren uit de vrije wil die onafscheidelijk met hen verbonden is, moet zij onvermijdelijk haar uitdrukking en grondslag vinden in de praktische organisatie der mensheid op basis van eenheid, hoewel vrij en autonoom blijvend. We zien een bepaalde stap in die richting in de V.N. en andere vormen van internationale samenwerking. Maar naast die eenheid in de praktische zakenwereld, en parallel daarmede in de wereld der gedachte: de integratie van alle beschikbare kennis, moet er een opwaarts streven van 's mensen ziel zijn, bevrijd van iedere belemmering en verlost van alle kluisters — naar die Waarheid die één en universeel is, maar toch woont in elk mensenhart. De Ene

bestaat, de velen veranderen en vervlieten; de Waarheid is één, er is alleen maar de Ene — de geleerden spreken erover op velerlei wijs. Ik combineer hier enkele beroemde regels van een Engels dichter met enige Sanskriet-uitdrukkingen. Van de vorm die die Eenheid aanneemt, spreken wij als Theosofie of Goddelijke Wijsheid.

Onze taak als theosoof, tesamen met alle anderen die of van nature idealistisch zijn of daartoe gebracht worden door hun kennis en ondervinding, is de wereld te leiden naar een nieuw tijdperk boven het verstand dat, niettegenstaande zijn triomfen, toch maar oppervlakkig ziet en redeneert. Ik geloof dat de wereld gereed is voor de groei van een nieuwe beschaving, gekweekt uit en gevoed door een verse oogst van de beste zaden van bestaande culturen, een beschaving waarin al het beste van het Oosten en het Westen verenigd zal worden tot een geestelijk en tegelijk praktisch Geheel. Het is onze plicht te werken voor een nieuwe orde waarin alle dingen zullen verschillen van wat zij nu zijn, een ander doel en een andere schoonheid zullen hebben, omdat ieder mens dan tot op zekere hoogte zijn verwantschap met en plicht tegenover alle andere mensen, neen, tegenover alle leven, daarbij inbegrepen onze jongere broeders, de dieren, gerealiseerd zal hebben. Als die dag komt — het schijnt dat wij zijn schijnsel op de verre horizon wat duidelijker ontwaren dan de vroege leiders der vereniging — zal hij de ontwikkeling van een

nieuwe mensheid mogelijk maken, die naast het zuivere denken de zuivere intuïtie zal gebruiken, zodat alle dingen schoon zowel als goed zullen worden. Wij moeten deze grote mogelijkheden tot waarheid maken door, ieder op de plaats waar hij zich bevindt, een nieuwe wijze van leven te tonen, een weg van liefde en wijsheid. Naar de mate dat wij in onze gedachten en in onze betrekkingen met anderen logenstraffen wat er kwaad, verkeerd of bijgelovig is in onze levensgewoonten, zullen wij een positief goed naar voren brengen. Zo is dan de weg open voor een ieder om te betreden; want hij ligt voor onze voeten.

Ieder van ons telt mee en niet alleen de leiders. Een ieder kan in zichzelf een bron van zuivere inspiratie zijn. Een ieder kan de aarde, waarop hij woont, blij en zuiver maken. Een ieder kan stralen als een licht van gerechtigheid in zijn hemelse lengte en breedte, hoezeer ook de visie van anderen ten opzichte van zijn licht verduisterd moge zijn. Ik kan mij geen grotere bestemming voor deze vereniging denken dan omgezet te worden tot een lichaam van mannen en vrouwen, die leven en werken voor zulk een heerlijk doel. Het is volkomen onjuist te denken dat degene, die veel ophef maakt, veel rumoer, meer bereikt dan wie rustig en nederig is, dat het licht der publiciteit de voorkeur verdient boven de duisternis van de stilte. Het is des nachts dat wij de sterren zien. Ieder heeft zijn deel in het werk, en niemand is werkelijk

voor of achter de ander, in belangrijkheid, eerbiedwaardigheid of onmisbaarheid.

Op het punt van organisatie moeten allen, die bij de vereniging betrokken zijn, voortdurend waken tegen het universele lot van verval, het entropie-proces, waaraan elk systeem of elke organisatie onderworpen schijnt te zijn. Wij moeten toon en kwaliteit kiezen zodanig, dat in alles wat wij doen, door alles waaraan wij uitdrukking geven, het mogen voordrachten zijn of loge-besprekingen, het afdoen van logezaken of het regelen van verkiezingen — een hogere maatstaf wordt aangelegd dan de wereld doet.

Dit geldt ook voor het uiterlijk van het vertrek der loge en voor de schoonheid en orde die al haar verrichtingen moeten kenmerken. Het is ijdel te denken dat wij slof en onordelijk kunnen zijn met betrekking tot uiterlijke dingen, in onze verhouding tot het niet-zelf, en toch die zelfbeheersing en volmaakte orde bereiken die behoren tot de innerlijke ziel of het Zelf. Zoals door onze grote stichtster, H. P. B., gezegd werd (ik maak haar woorden toepasselijk voor het onderhavige geval): in de juiste perceptie van objectieve dingen en in de juiste wijze om ze te hanteren zullen wij die ene werkelijkheid ontdekken, die altijd subjectief is.

De toekomst van de vereniging kan het best verzekerd worden doordat wij ons erop toeleggen in het tegenwoordige ons uiterste best te doen, al kunnen wij natuurlijk ook plannen voor de toekomst maken. Het is door wat wij

nu doen dat wij bepalen wat komen zal. Het zal een ieder onvermijdelijk vergaan naar zijn verdiensten — hetzij individu, groep, vereniging of natie, of zelfs de gehele mensheid. Wanneer wij grote leiders verdienen, zullen wij ze krijgen. Wanneer wij voorbereidingen maken voor een nieuwe geestelijke uitstorting van die hoogten, waarheen wij instaat zijn op te zien, dan moet zo'n uitstorting zeker komen. Laat ons besluiten, ieder voor zich, het beste te doen wat wij kunnen bij het uitvoeren der taak die in onze handen gelegd is.
Mogen Diegenen, die de grote Leiders en Behoeders der Mensheid zijn, de Meesters van Wijsheid, de Adepten, de Rshis, in ons een gewillig en geschikt instrument vinden voor Hun doeleinden, en ons die zegen en hulp geven waardoor wij instaat zullen zijn alle dingen te volbrengen die volbracht moeten worden. In India eindigen wij iedere goede onderneming met de wens: Vrede aan alle wezens. Misschien mag ik bij deze gelegenheid eindigen met de woorden: Vrede en goede wil aan alle wezens.

(Theosofia, april/mei 1953.)

OVER ONS WERK IN DE THEOSOFISCHE VERENIGING

Toespraak door N. Sri Ram voor de leden der T.V. op 26 juni 1955 te Amsterdam.

Broeders, Het onderwerp, waarover ik spreken wil, behoort de aandacht van elk onzer in beslag te nemen. Elk lid moet voor zichzelf uitdenken aan welk werk het meest behoefte bestaat, wat het meest belangrijke is in de tegenwoordige tijd. Wanneer iemand zoals ik, spreekt, en gij aanvaardt alleen maar de gezichtspunten, die naar voren komen, dan zal er niet dezelfde kracht achter uwe handelingen, dezelfde innigheid van gevoelens zijn, als wanneer gij tot eigen inzichten en besluiten komt.
Zoals wij allen weten, werd de Theosofische Vereniging bijna 80 jaren geleden gesticht en dat is een lange periode voor de Vereniging om te bestaan en werkzaam te zijn. Zij werd opgericht onder de inspiratie van bepaalde grote Figuren, die de Adepten of Meesters van Wijsheid genoemd worden, opdat een nieuwe geestelijke impuls zou kunnen worden gegeven aan de gehele komende ontwikkeling. Deze impuls nam de vorm aan van een geestelijke filosofie, die een nieuwe richting gaf aan 's werelds denken. Gij vindt die filosofie belichaamd in *De Geheime Leer,* het werk van onze grote stichteres H.P.B., en zij wordt ook in andere Theosofische boeken uiteengezet. Wij kunnen in de Theosofische Vereniging zien, hoe die impuls is

uitgewerkt. Hij vond een uitwerking in handelen en denken langs vele wegen.
Ik beweer niet, dat de T.V. het enige kanaal is, maar naar mijn mening kunnen wij wel met recht aan het standpunt vasthouden, dat haar werk de voornaamste stroming in dat geheel uitmaakt. Natuurlijk zijn er andere bewegingen, die naast de onze voortgaan en in verschillende opzichten op de onze gelijken; en zij worden door de Groten benut, voor zover dit mogelijk is. Zij maken gebruik van elk kanaal, of het een individueel lid, een groep of een organisatie is. Lang geleden zei Meester K. H. in een brief aan Mr. Sinnett, met wie hij in correspondentie was, dat hij goed zou doen het veelomvattende doel van de Vereniging te zien in het kleine begin te dien tijde. Het was een heel bescheiden begin, maar wij kunnen nu zien, hoe de beweging zich naar alle kanten heeft verspreid en practisch alle landen der wereld, op een klein aantal na, omvat.
De denkbeelden, welke door middel van de Vereniging zijn verkondigd, zijn naar alle zijden verspreid. Men komt ze op onverwachte plaatsen tegen. Toen de Vereniging gesticht werd, waren b.v. de denkbeelden van reïncarnatie en karma volkomen nieuw voor de wereld; maar nu wordt er over gesproken, of er naar verwezen, in romans. De inzichten van de moderne wetenschap verschillen thans belangrijk van die ten tijde van onze grote stichters. Toen was ze zuiver materialistisch en uiterst star, en even dogmatisch als de godsdienst uit die tijd. Thans is er met de uitbreiding van kennis grote onzekerheid. De vooraanstaande geleerde is nu volkomen bereid toe te geven, dat er nog een verdere revolutie in het wetenschappelijk denken dan wat zich reeds heeft voltrokken, mogelijk is. Hij ontkent niet langer dat kunst, filosofie en godsdienst van waarde voor de mens kunnen zijn.
Wanneer wij nu deze verandering, die heeft plaats gehad, opmerken, evenals de verandering op het terrein van de godsdienst, waar zich een streven naar mysticisme voordoet, een neiging om godsdienstige waarheden meer langs mystieke weg dan langs historische en letterlijke wijzen te verklaren, staat het aan ons om de nieuwe toon die wij moeten aanslaan, te ontdekken, om de richting voor verdere vooruitgang te overwegen. Er zijn zovele waarheden die van betekenis zijn en waarmee wij vertrouwd zijn op de een of andere wijze. Maar welke waarheid of waarheden zijn van het meeste belang voor deze tijd? Welke toon moeten wij aanslaan in onze toespraken, in onze geschriften, in onze contacten met andere mensen? Wij moeten altijd in gedachte houden dat de Theosofische Vereniging bedoeld is als een instrument voor menselijke vooruitgang. Zij bestaat niet louter voor onze stichting; zij is geen gezellige sociëteit waar oppervlakkige minzaamheid en prettige manieren worden ten toon gespreid onder het mom van broederschap. Zij is een vereniging die ten doel heeft de gehele mensheid tot een hoger niveau van denken, tot

een hoger bewustwording dan reeds bereikt is, op te voeren. Wil zij die taak vervullen, wil zij werkzaam zijn als een kracht bij de opheffing der mensheid, dan moet elk lid de verantwoordelijkheid beseffen om hulp te verlenen, waar hij of zij dit kan doen. Het komt niet alleen op de leiders in de Vereniging aan. Wij komen niet bijeen alleen om iemand vloeiend, prettig, instructief, voldoening gevend te horen spreken en daarbij een aangenaam uur te passeren met het aanhoren van de spreker. Wat voor nut heeft dat? Hebben wij er alleen behoefte aan onderhoudend te worden bezig gehouden? Wij hebben een veel ernstiger doel dan dat. Indien wij werkelijk sympathie gevoelen voor onze medemensen, willen wij alles voor hen doen wat mogelijk is. Het is het geluk van de mensheid dat wij beogen. Wij behoren alles te doen, wat in ons vermogen is, om het lijden te verlichten en het leven van onze medemensen gelukkiger en beter te maken. Dit moet niet alleen teweeggebracht worden door hen te voorzien van dat, wat het leven aangenamer en geriefelijker maakt. Natuurlijk zijn er massa's mensen wier stoffelijke omstandigheden verbetering eisen, behuizing, kleding enz., en wij hebben daar ons aandeel in. Maar er is meer nodig dan dat alleen; de mens is geen dier, dat goed verzorgd wordt in een stal, dat de nodige lichaamsbeweging krijgt en goed gevoed wordt met goed voedsel. Daarom moeten wij onze verantwoordelijkheid voelen, om dat meerdere te geven; daarin bestaat de inwerking van de

Vereniging op de wereld. In hoeverre heeft zij invloed op de wereld, in welk opzicht werkt zij in op de mensen? De inwerking heeft niet slechts plaats door een enkele persoon, of door twee personen, zelfs niet door geschriften, maar zij geschiedt door elk individueel lid. Dit is de taak van de leden, hun dagelijkse reacties, de aard van hun verband met anderen, van wat zij zeggen, ook in de dagelijkse dingen. Dat zijn de dingen die de wereld beïnvloeden. Daarom meen ik dat de verantwoordelijkheid in deze Vereniging, die een enigszins democratisch karakter heeft, onder de leden verdeeld wordt.
Wanneer dan ook iemand zegt, dat deze Vereniging te kort schiet in de verwezenlijking van haar idealen, heb ik de neiging zo iemand te vragen: wat hebt gij gedaan om dat tekort of die tekortkomingen aan te vullen? Ik zou die vraag niet altijd zo beleefd willen stellen, maar ik ben geneigd te vragen wat men zelf doet. Ik weet dat ik zelf fouten maak; maar als dit zo is, staat het aan u om mijn tekorten aan te vullen. Als ik ruw ben, kunt gij zacht zijn; als ik dom ben, kunt gij verstandig zijn; als ik mij onverantwoordelijk gedraag, kunt gij op fraaie wijze uw verantwoordelijkheid tonen, zodat wanneer men naar de Vereniging ziet, men niet naar mij, maar naar u ziet en de Vereniging naar uw houding beoordeelt.
Is het niet de plicht van elk lid op die wijze zijn bijdrage te geven om de juiste toon te treffen en aan de Vereniging de ware kwaliteit te geven?

Nu bestaat er tussen de mens en de hem omringende wereld een nieuwe verhouding. Deze vloeit ten dele voort uit het feit, dat de toestand in de wereld veranderd is, en ten dele uit de veranderde kijk van de individuele mens op de wereld. Wij hebben tegenwoordig een andere opvatting over onze medemens als gevolg van psychologie en verschillende andere ontwikkelingen van moderne feiten. Met die nieuwe wereld, met nieuwe activiteiten, neigingen en wendingen van allerlei aard, kan een nieuw begrip omtrent onszelf gepaard gaan. De mens staat altijd in verband met zijn omgeving. Daarom begrijpt hij zichzelf beter, naarmate hij de dingen om zich heen, zijn reacties op wat hij tegenkomt, beter leert verstaan. Zo krijgen wij een nieuw inzicht in onszelf in het licht van de nieuwe omstandigheden.
Men zegt dat de stof de schaduw van de geest is. Stof is de uitgestrekte uiterlijke wereld; de geest is in ons eigen hart. Daarom kunnen wij zelfs in de materiële toestanden en verschijnselen een begrip krijgen van de aard van de geest, omdat de geest, het bewustzijn in de mens, zich uitdrukt door de verschillende materiële vormen. Theosofie is in India als de wetenschap van het Zelf gedefinieerd; met dit Zelf wordt ook bedoeld het Ene Zelf, waarin geen afscheidingen bestaan. Indien Theosofie de wetenschap van het Zelf is, indien zij insluit, hoe iemand in betrekking staat tot alles om zich heen, dan kan zulk een wetenschap nooit uit de tijd zijn. Soms zegt men: Ja, Theosofie is

heel goed voor oudere mensen, voor de oudere generatie; maar zijn wij aan die oude ideën niet ontgroeid? Hoe kunt gij ontgroeien aan uw verhouding tegenover de wereld? Gij kunt ontgroeien aan uw eigen inzicht en tot een juister begrip komen. En dat is Theosofie. Als gij derhalve Theosofie beschouwt als het inzicht in het leven en in alle levensverschijnselen, dan kan dat inzicht altijd nieuw, zuiver zijn, en nooit uit de tijd geraken.
Het inzicht, dat een mens een geestelijk wezen is, bestaat reeds bij vele ernstige mensen. Dit inzicht is één van de tekenen des tijds. Men treft het aan onder mensen in alle landen; zij schijnen een meer geestelijke kijk op de mens te hebben dan gewoonlijk het geval is. Daaruit zien wij, dat het voor ons mogelijk is aan zulk een denkrichting een nieuwe wending te geven, welke de wereld tot een grotere waarheid zal leiden. Waar Theosofen actief zijn geweest, hebben zij een vriendschappelijker, broederlijker verhouding tussen groepen mensen van verschillende geaardheid bevorderd.
Als gij b.v. aan Zuid-Afrika denkt, waar het rasprobleem actueel is, ziet ge dat de houding van de Theosoof ten opzichte van dat probleem merkbaar verschillend is van die van andere mensen. Hij heeft vastgehouden aan de poging om de verstandhouding tussen de rassen te verbeteren; in de sfeer, die nu overheerst, kan hij niet veel doen. Maar toch zijn dit invloeden, die harmonie, welwillendheid en begrip bevorderen.

Enkele jaren geleden zou men hebben kunnen denken, dat deze broederschap, welke ons eerste doeleinde is, een zeer afgezaagd onderwerp is. Wat zit er in broederschap? daar weten wij alles van, zo werd gezegd. Maar is dit zulk een alledaags onderwerp? Het is bekend, dat er nooit een poging gedaan is om broederschap in de practijk te brengen. In Hitler's tijd kon men niet openlijk spreken over broederschap tussen Joden en Christenen; een ieder die gevoelens van vriendelijkheid en genegenheid voor iemand uit de Joodse gemeenschap koesterde, werd als een tegenwerkende kracht beschouwd. Toen één van de Meesters van Wijsheid lang geleden over deze kwestie van broederschap schreef, gaf Hij te kennen, dat het een practische en hernieuwde broederschap moest zijn. Het beseffen van broederschap gaat veel dieper dan men denkt; het is geen oppervlakkige broederschap, die beleefd wordt in al haar diepte, haar schoonheid, haar heiligheid. Als iemand werkelijk een broeder kan zijn voor alle wezens, dan zal hij als Christus zijn. Hij vraagt dan niets voor zichzelf, broederschap zal doorwerken diep in zijn eigen wezen, en wijsheid zal spontaan van hem uitgaan. Hij heeft zulk een heldere blik, dat hij een klaar en ongesluierd inzicht verkrijgt in elke grondwaarheid. Dat is iets wonderbaarlijks. Wij weten niet wat broederschap is; het is iets, dat veel dieper gaat, meer tot de intuïtie spreekt, dan zoals men er gewoonlijk over spreekt; iets van fundamentele aard.

Theosofie, de Goddelijke Wijsheid, een Wijsheid die te allen tijde handeling is, is meer dan iets anders een nieuwe wijze van beschouwen, een nieuwe wijze van handelen. Zij is niet slechts een filosofie, die verschillende vormen aanneemt, of wetenschap die men neerschrijft in een boek. Gods filosofie is anders dan die van de mensen. Er is geen werkelijk verschil tussen filosofie en handeling, wanneer gij de ware zin van filosofie begrijpt. Een handeling is altijd het volgen van een inzicht; zij kunnen niet afgescheiden gehouden worden.
Daarom voel ik, dat de nieuwe wijze om mensen en dingen tegemoet te treden, een nieuw levensteken betekent. Zij is een nieuwe ondervinding van wat „leven" is. Mijns inziens is niets zo machtig, niets zo herscheppend als het leven. Indien iemand een mooi, geestelijk, d.w.z. theosofisch leven kan leiden, al is hij ook onbekend aan de gehele wereld, al blijft zijn schoonheid verborgen, dan nòg is hij een herscheppende kracht. De grote Meesters van Wijsheid leiden een afgezonderd leven, ver weg van de mensheid; maar toch zijn Zij niet van haar gescheiden, want Zij leven dusdanig, dat Zij de grondslagen van het leven beïnvloeden, dat Zij de wereld aandoen in de diepte van haar wezen, en niet slechts aan de oppervlakte, zoals wij.
Zo is de bedoeling, dat elk onzer, die Theosoof is, een middelpunt van actie zal zijn, niet in de zin van uiterlijke, zichtbare actie, maar in de ware zin van handeling met denken, gevoelen,

aspiratie, verwezenlijking, en daarbij actie in uiterlijke vormen. Elk onzer moet een lichtbaken zijn, hoe zwak de lichtkracht ook moge zijn. Dat is waarlijk de functie van een Theosoof, en door het totaal van onze gedachten beïnvloeden wij de wereld, gedachten die natuurlijk op de een of andere hoogte in handeling tot uitdrukking komen. Veronderstel dat wij instaat waren de gedachten en gevoelens van elke Theosoof te kennen, en dat wij daaruit al datgene konden afzonderen wat waar en goed is, en dat wij al die ware en goede gedachten en gevoelens konden samenbundelen. Het zou een geheel maken, waarmede wij de gehele wereld zouden kunnen beïnvloeden. Als dat zo is, is het dan niet inderdaad de bedoeling dat elk afzonderlijk lid een kanaal zal zijn voor de waarheid en schoonheid, die hij met zich brengt? In de mentale wereld hebben alle gedachten van dezelfde hoedanigheid de neiging samen te vloeien, zodat alle gedachten van alle Theosofen over de gehele wereld daar een gouden bol vormen als de opkomende zon, die de gehele horizon verlicht. Misschien kunnen wij dit samengaan van al onze krachten slechts tot op zekere hoogte tot stand brengen, maar toch schijnt het mij toe, dat er enige waarheid in dit beeld schuilt.

De Theosofische Vereniging is een vrije organisatie. Ikzelf geloof in absolute vrijheid; ik gebruik dit woord „absoluut", omdat vrijheid een absoluut stadium is. Dit beleid van de Vereniging moet ons aansporen om onze vrijheid te

gebruiken op de wijze, waarop zij behoort gebruikt te worden. Wij handelen in vrijheid, maar onze handeling moet ook nuttig zijn. Wij hebben een zeker dharma of plicht te vervullen, afgezien van de steun, die wij kunnen bieden aan allerlei goed werk, dat in de wereld gedaan wordt. Dit betekent, dat wij op een fundamentele wijze werkzaam zullen zijn, niet alleen tot op zekere hoogte de verkeerde gevolgen van onwetendheid uit de weg ruimen, maar de onwetendheid zèlf en de zelfzucht, de ergste duisternis die bestaat, verdrijven. Dit is het grote doel van onze Vereniging. Dit betekent in waarheid de herschepping van onszelf en van de wereld.

Nu gebruik ik het woord „herschepping". Is dit een overdreven woord? Neen, het doel moet zijn een complete, revolutionaire, fundamentele verandering van onszelf. Dat moet ons doel zijn. Wij leven in een zeer kritieke tijd in de geschiedenis der mensheid, die van de opgang des mensen. Vanuit een geestelijk standpunt moet die opgang nog beginnen. Verstandelijk is de mens omhooggegaan, maar wat hij de bergen noemt, zijn nog maar heuvels aan de voet der bergen. Hij moet de hoge toppen nog beklimmen, waar geen stof der vlakten is, maar eeuwige reinheid en zonneschijn. Hij is gestegen tot een stadium waar evenwicht is tussen zijn dierlijke neigingen en zijn geestelijke verlangens. Het denkvermogen staat tussen beide in, tussen het hoogste en het laagste in de mens. Wij zijn in deze verstandelijke periode als op

een weegschaal; er kan een nieuwe keer naar omhoog zijn, of een gang naar omlaag, zodat wij langzaam het hellende pad op- of neerwaarts betreden.
De afdaling in de diepten van het stoffelijke is volbracht. Het menselijk denken is in staat in alles door te dringen, in de diepten der menselijke psychologie, in het neutron en positron en allerlei andere vraagstukken. Maar nu moet de ommekeer naar omhoog worden begonnen en het denkvermogen geïntegreerd worden met die lichtende intelligentie, waarvoor dit uiterlijk denken niet anders mag zijn dan een instrument. Er is de vlam van manas of het denkvermogen, en er is ook dat andere denkapparaat dat zich bezig houdt met de verscheidenheden van de stof.
Om de technische theosofische termen te gebruiken, is de verandering die moet plaatsgrijpen, de integratie van manas met buddhi, dat aan gene zijde er van staat. Van één kant bekeken, zijn manas en buddhi hetzelfde; buddhi is ook intelligentie, maar het is een andere soort intelligentie, zodat wanneer wij die integratie hebben voltooid van manas met iets, dat er boven staat, dat een ingeboren hoedanigheid van glans, van schepping, van menselijkheid en zaligheid bezit, dat aan het denkvermogen onthouden is, alles zeer verschillend zal zijn. Ons inzicht zal anders zijn, onze handelingen, onze creatieve werkzaamheid zal anders zijn en de gehele wereld zal een wereld zijn, die in elk opzicht iets schoons zal worden.

Dikwijls is het woord „integratie" in een enigszins oppervlakkige betekenis gebezigd. Er kan b.v. een integratie van wetenschap en theosofie zijn, d.w.z. men gaat de punten van overeenkomst tussen beide na. Men kan dat een integratie noemen; alles hangt er van af hoe men dat woord gebruikt. Natuurlijk is het uitstekend om aan te tonen, dat theosofie en wetenschap niet langer in tegenspraak met elkaar zijn, zoals in de dagen van H.P.B. Nu is er veel meer overeenstemming; theosofie vertegenwoordigt de hoogten, die het menselijk denken kan bestijgen, de wetenschap bestudeert en vertegenwoordigt de bijzonderheden van de vorm, waardoor het denken zich moet uitdrukken en werkzaam zijn. Ja, die soort integratie is goed, maar er is meer. Wij moeten daarboven uitstijgen, tot iets , dat boven het begrijpen staat. Theosofie bevestigt, dat dat „iets" in elk mens bestaat. Men zegt, dat God immanent is in de mens, evenals in al het andere, maar wat bedoelen wij met God? Dat kan niet met een enkel woord of zin of formule worden aangegeven. Het is een bepaalde werkelijkheid, waarvan wij een glimp, een straal, kunnen opvangen in onze innerlijke visie. Dan kan de waarheid der Theosofie, éénheid, goddelijkheid, karma en waaraan gij ook moogt denken, voor ons van hoge betekenis worden. Het kan een verandering in ons leven brengen, omdat deze waarheden van fundamentele aard zijn. Zij houden dan op alleen maar formeel begrepen te worden. Dan komen wij tot wat genoemd is

Theosofie van het hart, en ik geloof dat dit betekent, dat er waarheden zijn, die wij kunnen beseffen vanuit onze diepste aard. Het moderne leven kent uitbreiding en verscheidenheid naar alle kanten, maar het mist diepte. Wat wordt daarmee bedoeld? Ik gebruik dat woord niet in de zin van „dimensie", maar er is diepte van het bewustzijn wat geheel iets anders is. Het moderne leven met zijn uitgebreidheid en oppervlakkigheid en menigvuldigheid maakt de mensen rusteloos en brengt ontevredenheid. Maar wij kunnen ons een mens voorstellen, die gevangen is en een heel simpel leven moet leiden en door een spleet in de muur van zijn cel een kleine bloem kan ontwaren. En als de schoonheid van de bloem zijn ziel kan binnentreden, kan hij een gelukkig mens zijn binnen die gevangenismuren. Maar als wij de gehele wereld bekijken, zien wij dat de mensen allerlei gelegenheden hebben voor verstrooiïng en opwinding, en dat velen een gevoel van rusteloosheid en leegte hebben, omdat niets hen bevredigt. Men zoekt afleiding in bioscopen, café's, bij alle soorten sport, maar men blijft tenslotte onvoldaan. Dat is voor velen het grootste probleem in deze dagen en het vindt overal in de wereld plaats.
Hoe moeten wij zulke mensen helpen, als de gelegenheid zich voordoet? Theosofie is natuurlijk in haar geheel waarheid, en alle waarheid heeft haar waarde, maar wat is het, waaraan wij het meest behoefte hebben om te kennen en over te spreken? Laat ik hierop een

antwoord geven, zoals ik het zie. Wij hebben te maken met mensen zoals wij zelf zijn, levende wezens met de gave van denken en het verlangen naar geluk. Daarom moeten wij begrijpen de aard van dat denken en de aard van dat geluk, wat men zoekt. Iedereen zoekt ook vrijheid en daarom moeten wij begrijpen, waarin ware vrijheid bestaat, wanneer het denken vrij is en hoe het vrije denken reageert. Ook dienen wij te weten, wat waardering, schoonheid, sympathie betekenen, al die dingen, waarvan men vervuld is, als men zich open stelt. Moet dit alles niet gekend worden? Als men dan een denkvermogen heeft, dat voor inzicht open staat, komt men tot de ontdekking dat er een eindeloosheid van bedoeling in dit heelal is opgesloten, dan komt men tot zulke grootse vraagstukken over het verband tussen het oneindige en het eindige, het absolute en het betrekkelijke, het onsterfelijke en het vergankelijke. Met al zulke vraagstukken hebben wij als Theosofen te maken. De kennis, die de wereld nodig heeft, is werkelijk een kennis aangaande de fundamentele dingen, en niet betreffende de bijzonderheden, die talloos zijn. Al deze fundamentele dingen hebben iets te maken met het probleem hoe wij moeten leven, hoe wij moeten denken en reageren, hoe wij moeten voelen en onszelf uitdrukken. Daarom heeft het leven kennis nodig omtrent 's levens doel en de juiste verhouding tussen de mensen. Daarbij moet ook komen een inzicht, tot op zekere hoogte van onszelf, van onze motieven,

onze fouten, hoe wij handelen en reageren. In de Bijbel is gezegd: „De waarheid zal u vrij maken." Wanneer wij de waarheid kennen, zullen wij bevrijd zijn van alle bijgeloof en vrees, die in strijd zijn met de waarheid. Als gij de waarheid omtrent de dood weet, zal er geen vrees meer zijn voor de dood. Is het niet iets groots om zonder vrees voor de toekomst te leven, zonder bezorgdheid over de kwestie of onze ziel verlost zal worden, of over andere dergelijke dingen? Als wij de waarde daarvan voor onszelf begrepen hebben, is het dan niet onze plicht deze aan anderen bekend te maken? In die geest geloof ik in propaganda. Propaganda betekent niet dat men iedereen wil bekeren en met geweld hun zijn inzicht wil opdringen. Het is ongerijmd zo iets te willen doen. Ik vraag nooit iemand Theosoof te worden; het staat aan hem te doen wat hij wenst, zijn eigen oordeel te gebruiken en dienovereenkomstig te handelen. Soms moet iemand bepaalde ondervindingen doormaken, vóór hij tot het punt komt, dat hij een waarheid kan aanvaarden. Daarom moeten wij anderen met eerbied tegemoettreden en onze eigen mening zo naar voren brengen, dat zij begrijpen wat wij zeggen en vrij zijn ze aan te nemen of niet. Ik voel dat onze beweging door zulk een handelwijze belangrijk geholpen zal worden. Zo geloof ik in vrijheid, zowel voor hen, die naar mij luisteren, als voor mijzelf, hetgeen de mogelijkheid om fouten te maken, insluit. Wij moeten naar onze beste inzicht handelen en

mocht het blijken, dat onze handeling verkeerd is geweest, dan is het een fout, die gemaakt moest worden om daaruit te leren. Zonder die ervaring kan men niet komen tot de volheid van wijsheid. En verder geloof ik, dat elke waarheid, die diep geworteld is in onszelf en dus een geestelijke waarheid is, altijd practisch is. De hoogste geestelijke waarheden, hoe metafysisch, hoe transcendentaal, hoe schoon en betoverend ook, zijn van intens praktische aard, want alles wat voortkomt uit dat centrum in ons, de hoogste geest, vindt zijn geëigende uitdrukking in ons en in deze wereld. Zulk een waarheid is vol leven en verandert en herschept ons; zij is dus van praktische waarde. Wij kunnen het geestelijke niet van ons afscheiden, zonder dat het verwelkt. Wat geestelijk is, komt voort uit de diepste bron in onszelf en zoekt uitdrukking naar buiten, een natuurlijke uiting in elke beweging, elk verband, elk woord, een uiting die altijd mooi is.

In de natuur vindt gij zoveel schoons, een bloem, een vliegende vogel, een vis, die zich in het water voortbeweegt. Het is alles onbewuste schoonheid; er is iets, dat ze tot objecten van schoonheid maakt. Ook wij kunnen die schoonheid tentoonspreiden, als wij in staat zijn op een vrije, spontane wijze te handelen, ontspannen, in harmonie met onze medemensen en de wereld om ons heen. Daarom voel ik, dat het werk van ons Theosofen is dit inzicht te brengen en aanschouwelijk te maken en een beter begrip teweeg te brengen in de hoofden en har-

ten der mensen. Langs die weg zullen wij instaat zijn eerst onszelf te herscheppen, dan anderen en ten slotte de wereld als geheel.

(Theosofia, sept./okt. 1955)

EEN NIEUWE INSTELLING

door

Dr. A. G. Vreede

Voor een nieuwe weergave van de Theosofie (vide mijn artikel in *Theosofia* van oktober 1954) en daarom voor een nieuw en meer creatief begrip van de Theosofie, is een Nieuwe Instelling onmisbaar. Sedert het einde van de vorige eeuw zijn wij een nieuwe (kleinere) cyclus van openbaring ingegaan en met deze verandering van tijdkring heeft ook het inzicht van de mensheid een verandering ondergaan. Waar wij allen geloven in de roeping van de Theosofie om de beschaving te bevorderen en te vergeestelijken moeten wij, Theosofen, niet achterblijven in onze kijk op het leven, doch moeten in de eerste gelederen staan zoals in de eerste halve eeuw van de Theosofische Vereniging H.P.B., A.B. en C.W.L. hebben gedaan.

Het valt op, dat de algemene richting van het menselijk denken, voelen en handelen reeds meer doordrongen is van sociaal gevoel, van eerbied voor de vrijheid van het individu, van medegevoel voor hen, die lijden en van hulpvaardigheid tegenover de zwakken. Sociale wetgeving, internationale rechtvaardigheid, de zorg voor de economisch achtergebleven volkeren, dit alles toont, dat er een begin is van een groter besef van de eenheid der mensheid en van het begrip, dat wanneer één mens of

volk lijdt, de anderen niet volkomen gelukkig en welvarend kunnen zijn. Theosofen en de Theosofische Orde van Dienst zijn altijd in de weer geweest voor de bescherming van dieren en onlangs is er een merkwaardige beweging onder ons ontstaan tot hulp van de vluchtelingen, een hoopvol voorteken van een meer actieve toepassing van Broederschap.
Maar er is veel meer. Wetenschap, psychologie, wijsbegeerte waren aan het einde der vorige eeuw alle op een dood punt gekomen, zij verstikten in wat H.P.B. eens in de *Geheime Leer* „de dodelijke atmosfeer van de materialistische wetenschap" heeft genoemd. Zij werden zozeer beïnvloed door het determinisme van Auguste Comte, dat zij zich niet bewust waren van het feit, dat hun instelling van het „ik" tegenover het „niet-ik" en hun beschouwing van de Natuur als een object, tot absolute geestelijke steriliteit hadden geleid.
Voor genezing is een diagnose nodig en voor een juiste diagnose een *historie morbi*. Laten wij daarom ons voor een ogenblik naar het verleden wenden. In de Middeleeuwen hadden wij wat de theocentrische periode genoemd wordt — iedereen nam aan dat alles de wil en het bestel van God was. Sociale ongelijkheid, sociale onrechtvaardigheid, oorlogen, ellende, alles was de wil van God en de Kerk trad op als vertolker van deze Goddelijke Wil. Aldus was „God" het subject en al het andere, de mensheid incluis, was het object, wanneer wij naar die tijd kijken met opvattingen van de

latere periode. Grote filosofieën — de Augustiniaanse, Thomistische en vele andere scholastieke systemen – zijn op dit principe gebouwd. Een van de vroegste van deze scholastici, de grote Scotus Erigena met zijn *visio intellectualis* en „God, denkende in de mens" kwam zeer dicht bij wat wij Middeleeuwse Theosofie zouden kunnen noemen. Deze theocentrische beweging — waarin meer vrijheid en verscheidenheid was dan men meestal denkt — werd tenslotte door de bekrompenheid en de tyrannie van de Rooms-Katholieke Kerk met haar inquisitie en ketterjagerij te niet gedaan. Toen zette zich een heftige reactie in. Men koos het tegenovergestelde uitgangspunt; anthropocentrisch in plaats van theocentrisch. De mens werd het punt van uitgang. René Descartes met zijn *Discours sur la méthode* luidde het in, Auguste Comte werd er de apostel van. Het menselijk „ik", het denkende „ik" werd tot grondslag gemaakt van alle onderzoekingen en alle kennis: *Cogito ergo sum*. Dit leidde tot het uiterste subjectivisme — het „ik" als subject en al de rest object: het „niet-ik"; de Natuur werd geheel van buiten-af gadegeslagen en geklassificeerd zoals vlinders gevangen, gedood en opgeprikt worden.
Ofschoon dit, met Galileï en Newton het begin was van de triomfen van de deterministische en mechanistische wetenschap, heeft het ons, wat de morele en geestelijke zijde betreft, in een woestenij gevoerd, waar wij allen heden ten dage van morele en geestelijke dorst en honger

omkomen en waaruit de Theosofie de mensheid moet leiden naar het Beloofde Land. Wij staan op een dood punt.
Alles wordt vanuit het standpunt van het „ik" beschouwd, een voortdurend beginnen en terugkeren tot het zelf. Dit kan ons nooit tot de werkelijkheid brengen, wel stellig en zeker bezijden de werkelijkheid. Deze instelling heeft niet alleen de wetenschap steriel gemaakt, maar de gehele westerse idealistische wijsbegeerte zowel als de tegenwoordige Oosterse filosofieën met hun Yoga-praktijken, die typisch subjectief zijn: het kleine zelf en het hoger zelf, het zelf en het niet-zelf. Zij laten zich niet in met de welvaart en het welzijn der mensheid, maar alleen met het persoonlijk geluk van het individu, dat yoga beoefent en op deze wijze aan de aardse omstandigheden tracht te ontkomen, teneinde de zaligheid te genieten van de hogere bewustzijnstoestanden. Hebben ook wij niet tot nu toe de leringen van de Theosofie hoofdzakelijk vanuit het standpunt van het „ik" bestudeerd: *mijn* karma, *mijn* vorige of toekomstige incarnaties, het Pad en *ik*, Engelen als voorwerpen van nieuwsgierigheid, enz.? In de nu aangebroken tijd ligt ons enig heil en bevrijding in zelfvergetende dienst.
In de nieuwe instelling moet het aangrijpingspunt van onze gevoelens en onze gedachten niet langer het „ik" zijn, het deel, maar het geheel, de totaliteit en moeten wij in „de omarming van allen in eenheid", onze functionele plaats vinden in het huisgezin, de gemeenschap, de

staat en de menselijke familie. Deze houding leidt automatisch tot altruïsme, tot dienst en uiteindelijk tot zelfopoffering voor het geheel. Deze nieuwe instelling zal ons leren, dat het „ik" in plaats van zekerheid en veiligheid te brengen, de mysterieuse bron van het Grote Leven rondom ons versluiert en dat wij alleen door onze plaats als mens in de openbaring tot werkelijkheid te brengen, ons dharma als mens kunnen vinden om op die wijze deel te hebben in de vervolmaking, de vervulling van het Grote Plan.
Deze verandering van instelling is zo geweldig dat, wanneer wij willen proberen om het „ik" (niet de persoonlijkheid want dat is heel iets anders) te doen verdwijnen als middelpunt van bewustzijn en onderzoek wij ons hopeloos verloren voelen. Maar als wij geregeld trachten om dit in praktijk te brengen en op onze hoede zijn voor de enorme vraatzucht van ons „ik", begint het langzamerhand voor ons te dagen, dat het mysterie, de Goddelijkheid niet in het subject ligt — zelfs niet in ons hoger zelf — noch in het object (ofschoon meer verborgen in het object dan in het subject), maar in het mysterieuse contact van subject en object en in de betrekking tussen de Natuur en de mens en tussen mens en mens. Laat mij een eenvoudig voorbeeld geven van de „Nieuwe Instelling" in dit opzicht. Wij wandelen in een park of in de tuinen van een of andere lusthof. Als wij aan ons zelf denken als punt van uitgang voor de ondervinding van onze vreugde, bevriezen de

bomen, de heesters, de bloemen onmiddellijk — zij worden objecten en niets van hun heilige geheimen, hun samenhang, hun onderbewuste betrekkingen zal aan ons geopenbaard worden. Wij blijven dan vreemdelingen en buitenstaanders misschien zelfs vijanden voor hen. Maar als wij niet aan ons zelf denken, maar aan de totaliteit van de wonderschone Natuur rondom ons, onszelf meegerekend, als wij niet een venijnige straal van onderzoek van ons „ik" naar dit „niet-ik" rondom ons uitzenden, maar het geheel in een gevoel van éénzijn omarmen, zullen wij een wondere realisatie ondervinden en zal het zelfs mogelijk zijn om de eeuwenlange ontstemming van de Natuur te overwinnen; dan eerst zal het ons gegeven worden om deel te nemen in het Spel der Schepping, dat onafgebroken door alle natuurgeesten, boomgeesten, deva's en goden gespeeld wordt. Dan zijn zij misschien eindelijk geneigd met ons enkele van hun wondere geheimen en hun volkomen geluk te delen. De waarde van zulk een ervaring kan niet in mathematische formules worden uitgedrukt, noch brengt zij geld in het laadje, maar wel kan zij een bron van genezende kracht zijn voor de gehele menselijke familie. In werkelijkheid werkt Moeder Natuur altijd-door met eindeloos geduld en vergevensgezindheid en met een oneindig verlangen de mensheid te helpen en haar aan haar boezem te drukken, maar door onze instelling van subject-object hebben wij op hopeloze manier ons van haar vervreemd. Neemt eens een uur lang

de proef met de nieuwe instelling en ge zult dadelijk gevoelen hoeveel nader gij tot de Natuur gekomen zijt.

Is deze nieuwe instelling eenmaal aanvaard, dan schept zij een nieuw inzicht in alle andere afdelingen van het leven, sociaal en internationaal, op het punt van religie, wijsbegeerte en ethiek en vooral op het gebied van onze studie van Theosofie zal zulks opmerkelijke resultaten opleveren. In het Boeddhisme wordt deze verandering: „het openen van het denkvermogen" genoemd, maar het is tegelijkertijd het openen van ons hart. Evenals wij alleen door onze ogen te openen de wonderen rondom ons kunnen zien, zo kunnen wij slechts door het openen van ons denkvermogen in aanraking komen met de fundamentele geestelijke waarheden, zelfs terwijl wij nog in ons stoffelijk lichaam zijn. Dan „zien" wij met dit nieuwe vermogen, door deze nieuwe instelling, dat mensen broeders zijn, dat de mensheid één is, dat het Leven één is, dat wij beschermd zijn, omdat alles (en dus wij ook) omgeven zijn door een vorm van Ondoorgrondelijke Ruimte, een eigenschap van de Oorspronkelijke Wijsheid, „Levende Ruimte", de vrouwelijke zijde van de openbaring, de achtergrond van alles, welke wij tot dusver geheel over het hoofd gezien hebben. Reeds in oktober 1880 schreef Meester K. H.: „Hoe kan, zonder een degelijke kennis van *Akas* (wij schrijven nu gewoonlijk Akasha) met hare combinaties en eigenschappen, de Wetenschap hopen om zulke verschijnselen te

verklaren?" En in dezelfde brief herhaalde Hij: „*Akas,* de Hemelse Witte Maagd."
Dit brengt ons tot de tweede verandering van onze instelling, die nodig is. Deze betreft de leer van de éne manlijke God en de uitsluitend manlijke Drievuldigheid, welke alle creativiteit verhindert inzake het religieuse leven, daarbij ook onze theosofische opvattingen inbegrepen. Hier vereist de nieuwe zienswijze erkenning en eerbied in alle opzichten voor de vrouwelijke zijde van de schepping vanaf de Grote Éne Moeder van alle heelallen, Die er was vóórdat er van een Drievuldigheid of enig God of Logos sprake was, en de Grote Vrouwelijke Machten, tot alle vrouwen, hetzij jong of oud. Het superioriteitscomplex van de mannen en het inferioriteitscomplex van de vrouwen moet verdwijnen, te beginnen met het vreemde denkbeeld, dat een manlijk God het heelal uit het niets heeft geschapen. In *De Oude Wijsheid* (Eerste Hoofdstuk blz. 52 uitgave van 1905) vinden wij de volgende volslagen „manlijke" beschrijving van de Godheid: „Voortkomende uit de diepten van het Ene Bestaan, uit het Ene boven alle gedachte en alle taal wordt een Logos, door Zichzelf een grens op te leggen en vrijwillig de uitgestrektheid van Zijn eigen Wezen te beperken, de geopenbaarde God, en de begrenzende bol van Zijn werkzaamheid beschrijvend, geeft Hij aldus het veld van Zijn Heelal aan. Binnen die bol wordt het heelal geboren, wordt het ontwikkeld en sterft het; het leeft, het beweegt, het heeft zijn wezen in

Hem, de stof ervan is Zijn uitstraling, de krachten en vermogens ervan zijn stromen van Zijn leven; Hij is inwonend in ieder atoom, aldoordringend, alonderhoudend, alontwikkelend; Hij is er de oorsprong en het einde van, de oorzaak en het doelwit, het middelpunt en de omtrek; het is gebouwd op Hem als zijn zekere grondslag, het ademt in Hem als zijn omringende ruimte; Hij is in alles en alles is in Hem."
In de tijd, dat dit geschreven werd, was dit een vooruitgang ten opzichte van de toen heersende opvatting van God en het is een zeer heldere samenvatting van zelfs de tegenwoordige theosofische opvatting. Maar hoe ontoereikend, hoe steriel dit te voorschijn komen van de Ene uit het Ene en van alles uit deze Ene, wat eindigt in een op zichzelf geconcentreerde vlucht van de Ene tot het Ene. De moederzijde die primair is en zonder welke het manlijk element niets kan doen, wordt geheel verwaarloosd; de fundamentele tweeheid waaruit alle verhoudingen ontspringen en zonder welke er geen universum in werking kan treden – noch enig jivatma in welk heelal ook – is geheel weggelaten. Deze eenzijdige voorstelling, deze ingewortelde vrijgezellenhouding maakt het onmogelijk om tot een functionele opvatting te komen van schepping, emanatie, existentie, van ‚zijn" of van de weg der transcendentie, welke ons uit de samsara voert, waarin wij op dit ogenblik ondergedompeld zijn.
C. W. Leadbeater en de theosofische leraren, die met hem werkten, hebben ons een structu-

rele voorstelling gegeven, een zeer nauwkeurig verslag van de inventaris en van de structurele samenhang van de hogere gebieden, dat tot op de huidige dag de grote aantrekkingskracht van de „moderne Theosofie" is geweest, een onmisbare en kostbare grondslag voor het bestuderen van de structuur, de samenstelling van het zonnestelsel en het heelal. Maar – zoals thans hoe langer hoe meer gevoeld wordt – het was de subject-object methode. Zoals wij in ons vorig artikel schreven, had C. W. Leadbeater een wondere gave van zijn bewustzijn tot de hogere gebieden te verheffen en dan de indrukken, die hij daar had ontvangen op zijn waakbewustzijn af te drukken. Hij gaf ons op die wijze een bijzonder helder en in zekere zin gemakkelijk te begrijpen beschrijving van feiten, wezens, situaties en ontwikkelingen, maar gezien als bekeken door een subject. Het is een statisch beeld, een beeld van grootsheid, de volmaaktheid en de ingewikkeldheid van het mechanisme van de schepping. Dit wekt bewondering, maar het menselijk hart vraagt meer.

Er is ook een dynamische voorstelling, die krachten laat zien, die aan het werk zijn, de bewegingen, de impulsen en de aandrijvingen, die in de ziel werken, een voorstelling, die gevoel, enthousiasme en zelfs extase met zich brengt. Al deze instellingen hebben haar plaats en haar tijd.

De nieuwe instelling, die wij bepleiten, is er een, die ons in staat stelt te zien hoe de verschillende beginselen, de levende, ademende wezenheden op elkaar inwerken, hoe zij gezamenlijk de kosmische dans van onderlinge verwantschap en samenwerking uitvoeren. Door deze methode verschijnen, wanneer men één functie gevonden, gevoeld en ervaren heeft, de andere functies vanzelf, omdat de hele schepping naar integratie der functies streeft. Wanneer, door zichzelf te vergeten, door zijn „ik" achter te laten, men deelneemt aan dit functionele proces, ondervindt men het „functionele geluk" van een deel te zijn van Gods schepping, van mede te functioneren, van zichzelf te vinden door zich geheel te geven. Door zijn eigen uniekheid op te geven, door geheel op te gaan in het kosmische proces, ervaart men de vreugde anderen gelukkig te maken, men deelt dan in het bewustzijn van een liefderijke, strijdende en tenslotte overwinnende Wereld-Vader en van een voortbrengende, koesterende en beschermende Wereld-Moeder.

Uit deze instelling vloeit sympathie voort, dienst, zelfvergeten en zelfoffering, leringen, die vroeger vrijwel academisch en theoretisch bleven, maar nu in harmonie komen met de atmosfeer en de strekking van het nieuwe tijdperk.

Deze nieuwe instelling geeft verder een geestelijk perspectief en een geestelijke achtergrond aan alle dingen en aan alle verrichtingen. Als men bewust deel neemt aan dit functioneren, geeft dit het vermogen om de aaneengescha-

keldheid te begrijpen en uiteindelijk de oorsprongen te zien van alle processen van de Natuur, van het zelf, van de wil, van het denken, oorsprongen, die altijd tweeledig zijn — vrouwelijk en manlijk — met de Grote Totaliteit, Parabrahman, als de uiteindelijke achtergrond, waaruit alle beweging, alle evolutie en alle inspiratie uiteindelijk voortkomt. Alle verlichting komt van Atman, Brahman, het Absolute, Parabrahman.

Tot dusver is de Wetenschap er zich nauwelijks van bewust geweest, dat deze de gehele wereld beschouwt als „niet-ik", of liever, dat zij alles van uit het subjectieve standpunt van de waarnemer beziet. Maar nu is het duidelijk geworden dat de waarnemer het object verandert, dat niet alleen iedere waarnemer zijn „eigen persoonlijke equatie", zijn persoonlijke fout heeft (dit was reeds bekend), maar dat het object door het subject wordt beïnvloed.

Als wij met deze nieuwe visie de wetenschap der twintigste eeuw beschouwen, komt men tot zeer opmerkelijke resultaten. In 1900 publiceerde Sigmund Freud zijn eerste verhandeling (over Dromen). Hij is de vader van de psychoanalyse, die in haar verdere ontwikkeling een totaal nieuwe psychologie bracht. Onder andere resultaten toonde deze aan hoe uiterst ingewikkeld en hoe onbetrouwbaar in vele opzichten het beroemde „ik" is — de grondslag van de subject-object wetenschap. De psychoanalyse gaf ook meer diepte aan het begrip van de menselijke ziel en bracht op deze wijze,

vooral door de studies van Jung, een nieuwe en rijkere, hoewel nog zeer eenzijdige, enigszins ongezonde en zeker onvolledige *Weltanschauung* — een nieuwe opvatting van de ziel en bewustzijn. Op deze wijze is de wetenschap er ook al toe gekomen om in te zien, dat als men naar de Natuur ziet als een object men verkeerd uitkomt, omdat het subject, de waarnemer, terwijl hij het object onderzoekt, dit doet veranderen. Het is ook nodig gebleken te erkennen, dat de paren van tegenstellingen, waartoe ons naar buiten gericht denkvermogen altijd komt, naar een nieuwe waarheid wijzen — enigermate Hegel's eenheid van tegenstellingen.

In 1905 gaf Einstein de eerste uiteenzetting van zijn relativiteits-theorie, die alle wetenschappelijke ideën van tijd, ruimte, stof, zijn en worden totaal veranderde. Merkwaardig genoeg openden deze nieuwe natuurkundige theorieën te zelfder tijd nieuwe metafysische verschieten, die zeer nuttig passen in een nieuwe uiteenzetting van de Theosofie. Een geleerde commentator (Dr. H. Groot: *De Geheimen van Ruimte en Tijd* — blz. 215) heeft dit feit als volgt geformuleerd: „opgegroeid uit de anti-metafysische, sterk positivistische newtonse wereldbeschouwing voert zij (de relativiteitstheorie) langs de weg van het helder en onverbiddelijk logische denken tot resultaten, die de opheffing van deze (positivistische) wereldbeschouwing betekenen."

Dit is niet alles. Ongeveer op dezelfde tijd

kwam Max Planck met zijn buitengewone quantum-theorie — energie, licht, massa openbaren zich alleen in bepaalde hoeveelheden. Zo ontstond Planck's sfinxachtige „elementaire constante" *h*, een nog steeds onopgelost, hogelijk metafysisch raadsel. Van hetzelfde metafysisch belang is de ontdekking dat niet alleen licht, maar ook electronen, atomen enz. zich èn als deeltjes èn als golven openbaren. (de Broglie-Schrödinger). En om alle orthodoxe filosofische denkbeelden op losse schroeven te zetten, wordt nu aangenomen, dat de wet van oorzaak en gevolg, die ook door theosofen als absoluut werd beschouwd, geen absoluut, maar slechts een statistisch karakter heeft (Heisenberg — Max Born). Al deze ontdekkingen en vele meer hebben de natuurkunde en de metafysica dichter bij elkaar gebracht; het is nodig, dat al deze revolutionaire nieuwigheden op theosofische en occulte wijze onderzocht worden. Zoals Max Born, de winnaar van een van de Nobel-prijzen voor Natuurkunde in 1954, nog kort geleden in een artikel schreef: „Een nieuwe tijd en een nieuwe stijl begon in het jaar 1900, toen Planck zijn stralingstheorie en het denkbeeld van het quantum van energie publiceerde... Een klein stofdeeltje, zo neemt men aan, beslaat op een gegeven ogenblik, een bepaalde plaats en bezit een bepaalde snelheid. Maar een electron of een ander deeltje dat aan de wetten der quantum-mechanica gehoorzaamt, gedraagt zich op een andere wijze. Plaats en tijd kunnen alleen

met maten en klokken gemeten worden, energieën en impulsen alleen door de bewegende delen, die aan de wetten van het behoud van arbeidsvermogen gehoorzamen. Proeven om tegelijkertijd energie en tijd, of impuls en plaats te bepalen sluiten elkander uit. Zij zijn complementair. *Deze tweevoudigheid is nauw verwant aan de polariteit: subject-object.* Zo moet dus een speciale proef genomen worden om de ene of de andere component van een stel hoeveelheden te onderzoeken en is het onmogelijk om een inlichting te krijgen over het te onderzoeken systeem: de waarnemer moet van te voren beslissen, welk soort antwoord hij wenst te ontvangen. Aldus zijn objectieve waarnemingen onafscheidelijk verbonden met subjectieve besluiten." De anthropocentrische instelling van subject-object leidt altijd tot „paren van tegenstellingen", onderling onverenigbare tegenstrijdigheden: goed en kwaad, leven en dood, licht en donker, die het menselijk denkvermogen voor onoplosbare problemen stellen: zij voeren ons in wijsgerige, religieuse, en ethische doodlopende sloppen.

De wetenschap heeft nu ingezien, dat behalve de categorie van de paren van tegenstellingen er een nieuwe, logische categorie is verschenen door Bohr „complementariteit" genoemd. Golven en deeltjes zijn niet tegengesteld, ze zijn complementair, functioneel verbonden, wijzend naar een diepere, tot dusver ongekende waarheid.

Daarom is de Nieuwe Instelling, die nodig is,

de functionele instelling. Dan zullen wij de gehele schepping, het geheel van de openbaring zien als het volmaakte samenspel van een wereld-wijd spel, de *rosa lila,* de gecoördineerde dans der schepping, waarin elke eenheid zijn eigen rol op zo'n volmaakte wijze vervult, dat het spel een uitdrukking is, door middel van milliarden afzonderlijke eenheden, van de grootsheid, de volmaaktheid van de Totaliteit, Parabrahman, het Absolute.
Dan zal alles erkend worden als functionerend in een universele, wederzijdse betrekking, alles op zijn eigen plaats, in zijn eigen waarde, ieder mens, ieder wezen, ieder dier, alles zich ontwikkelend volgens zijn eigen uniekheid; hun contacten, hun samenhang, hun samenwerking doen dan het Absolute functioneren in Relativiteit. Het Eeuwige Nu stort zich dan uit in Duur en verdeelt zich dan in gebroken Tijd en gebroken Ruimte, maar zó, dat de veelheid de totaliteit uitdrukt en alles onderling functioneel verbonden is. Deze nieuwe instelling geeft een nieuwe conceptie van het Absolute, een nieuwe realisatie van Openbaring, van tijd en ruimte, van leven en energie, van bewustzijn, kortom van het levens-mysterie en van het doel der openbaring.
Wordt deze instelling werkelijk in levende daden omgezet, dan vloeit daaruit een houding voort van liefde voor allen en een inderdaad moderne, inspirerende en werkelijk nieuwe uiteenzetting der eeuwenoude Theosofie.

(Theosofia, okt. 1955)

IS EEN NIEUWE UITEENZETTING VAN DE THEOSOFIE EN EEN NIEUWE INSTELLING NODIG?

door

Dr. J. J. Poortman

De Theosofische Vereniging is geen geestesstroming met dogma's. Als zij tot een gesloten systeem zou zijn geworden, zou dat fout zijn. Men moet open blijven staan. Voor het individu is het een eis, die zo ver gaat, dat hij, als hij voelt, dat hij een beweging ontgroeid is, die zal verlaten. Hoever kan een beweging zich nu veranderen en toch zichzelf blijven? Dat zal van de omschrijving van haar doeleinden afhangen. Is deze ruim, dan zal veel wijziging en groei mogelijk zijn. Maar de Theosofische Vereniging zou b.v. zichzelf niet meer zijn, als zij in plaats van haar eerste doeleinde een uitspraak over de superioriteit van een bepaald ras zou opnemen. Andere stromingen hebben zich veel sterker vastgelegd. Als door archeologische vondsten zou worden aangetoond, dat G. R. S. Mead gelijk heeft en Jezus inderdaad 100 j. v. Chr. heeft geleefd, kon het theologisch bouwwerk van de R.K. Kerk wel eens in elkaar storten, al zouden de aanhangers daarom nog geen atheïsten behoeven te worden. Het gaat er dus om of en hoeveel veranderd kan worden en een stroming toch zichzelf en bijeen blijven.
Nu heeft men binnen de theosofische beweging,

iets ruimer genomen, al eens iets van deze aard gehad. De vereniging onder leiding van Mevr. Tingly en gevestigd te Point Loma, was van mening, dat zij zich meer aan de leringen van Mevr. Blavatsky hield dan die onder Dr. Besant. Zij noemde de theosofie, door Dr. Besant en mr. Leadbeater geleerd, „neo-theosofie". Daarbij behoeft men nog niet eens aan de z.g. „bijbewegingen" (Orde van de Ster in het Oosten, Gemeenschappelijke Vrijmetselarij, Vrij-Katholieke Kerk, enz.) te denken, als wel aan de wijze waarop de genoemde auteurs leringen uit „De Geheime Leer" uitwerkten in de bekende boekjes die handelden over de „gebieden" en in andere uitvoeriger publicaties. De leden van de Adyar-Vereniging waren daarbij van mening dat deze uitwerking geen afwijking maar wel een verrijking inhield van de leringen van Mevr. Blavatsky. Het gaat er in zo'n geval om wat men essentieel en van blijvende waarde acht en hoever men dat uitstrekt. Is het nieuwe dat men wil, gerechtvaardigd, omdat het b.v. tot nu toe verwaarloosd is, maar wel impliciet aanwezig was, of heeft soms het denken buiten de beweging zich op een wijze ontwikkeld, die men niet kan negeren?
Dr. Vreede nu brengt verschillende punten naar voren, die van een zekere draagwijdte zijn. Wij noemen de volgende. 1. *Het vrouwelijk aspect* van de openbaring is verwaarloosd; ook dr. Besant geeft een manlijke beschrijving van de Godheid; dit alles is een eenzijdige voorstelling, een ingewortelde vrijgezellen-houding.

2. Men is niet meegegaan met de ontwikkeling der natuurwetenschap, die thans o.a. leert, dat de *wet van oorzaak en gevolg* slechts een statistisch karakter heeft. 3. *Het ik* is door de theosofen en anderen te veel op de voorgrond geplaatst; de subject-object methode is niet juist. 4. Er moet een *functionele* in plaats van een statische instelling komen.
Zeggen wij eerst iets over *punt* 2. Het is juist, dat physici tot de conclusie zijn gekomen, dat men ten opzichte van bepaalde verschijnselen niet tot streng causale wetten kan komen, maar volstaan moet met statistische. Hoe een bepaald deeltje, een electron b.v., zich zal gedragen, of het nu of veel later uit elkaar zal vallen is principieel niet te zeggen. Een aantal physici hebben nu daaruit de veel verder reikende, wijsgerige conclusie getrokken, dat de wet der causaliteit niet op blijkt te gaan. Tegen deze gevolgtrekkingen is verzet gerezen. Zo heeft b.v. niemand minder dan Einstein verklaard, dat hij de causaliteit toch niet zo snel zou willen laten vallen. Deze vraagstukken zijn eigenlijk te ingewikkeld om volledig in dit artikel te behandelen. Wij mogen hier naar een andere publicatie van onze hand verwijzen, waar iets verder op hen ingegaan wordt. Daar wijzen wij er o.a. op, dat men wel moet onderscheiden of het mogelijk is bepaalde verschijnselen nauwkeurig te voorspellen, of dat ze *op zichzelf* niet gedetermineerd zouden zijn. M.a.w.: al is er een moeilijkheid met hun kenbaarheid, de veroorzaking zelf kan bij hen wel aldoor bestaan.

Ook andere schrijvers, Prof. A. G M. van Melsen b.v., komen tot dergelijke gevolgtrekkingen. De natuurwetenschap, speciaal de kernphysica, tendeert op het ogenblik in een bepaalde richting. Over enige jaren kan de tendentie wel weer anders zijn. Men moet nu niet te spoedig aan de geldigheid van een zo diepe en universele wet als de causaliteit gaan tornen. Voor de theosoof ligt dit o.i. om twee redenen niet voor de hand. In de vorm van de *wet van Karma* (die hier vaak zonder meer „de wet van oorzaak en gevolg" genoemd wordt) leert de theosofie (in het voetspoor van het Indische denken) een veel uitgebreider geldigheid van de causaliteitswet dan het Westen doet. Wanneer iemand bij een ongeluk omkomt, dan was niet alleen het physieke gebeuren (de vaart, de gladheid van het wegdek, etc.) oorzakelijk bepalend, maar dan zijn ook de verdere gevolgen: die voor het levenswerk van het slachtoffer en voor de situatie van zijn vrouw en kinderen voortvloeiende uit voorafgaande, vaak ver weg liggende oorzaken. Om deze laatste exact te kennen, zal in het merendeel der gevallen ook niet mogelijk zijn. Toch neemt men Karma als juist aan. Als men instemt met de verzwakking van het causaliteitsbeginsel, ondergraaft men tevens deze leer.
En — ten tweede — nu mag men o.i. in principe niet zegen, dat de lering van Karma zo typisch voor de moderne theosofie is, dat men haar nooit kan laten vallen, maar in de practijk is zij toch zo gewichtig, dat zonder haar de

beweging moeilijk te denken is. Een theosoof zal daarom o.i. zo lang mogelijk naar gronden moeten blijven zoeken om de wet der causaliteit te handhaven en te redden.
Dr. Vreede citeert echter met blijkbare instemming de meningen der natuurkundigen van deze jaren en verwaarloost de bestrijders van de vergaande conclusies, die sommigen van hen uit hun bevindingen trekken.
Dit alles hangt nu min of meer met het derde genoemde punt samen: de „subject-object methode" zou niet juist zijn. De physici zijn tot de overtuiging gekomen, dat de waarneming het object verandert. Als men het verschijnsel zó aanpakt, dan lijken het golven te zijn; pakt men het anders aan, dan kleine deeltjes. Men noemt dit complementariteit. Nu kan het, zeggen wij, inderdaad wel zo blijken te zijn, dat allerlei verschijnselen twee zijden vertonen en er is niets tegen dat complementariteit te noemen. Maar ten opzichte van de complementariteit in strikte, alternerende zin, zoals die in de kernphysica tot uiting zou komen, zouden wij toch voorzichtig willen zijn. De vork kan nog wel anders in de steel blijken te zitten. Voor de occultist is er o.i. reden om dit te verwachten of althans zijn oordeel op te schorten. Mr. Leadbeater schrijft ergens over een uiterst fijn orgaan, waarmee verborgen en subtiele dingen kunnen worden waargenomen. Dat is nu juist waar de kernphysica behoefte aan heeft: aan een zeer verfijnde waarneming. Dan zou het wel kunnen zijn, dat de beïnvloeding van

het object door het subject of de waarnemer grotendeels uitgeschakeld werd.
Wat zou er verder in het algemeen juist zijn van *punt* 3 van dr. Vreede: dat de subject-object methode ook buiten de physica te verwerpen is en dat het „ik" door de theosofen te zeer op de voorgrond is geplaatst?
Hier geeft dr. Vreede een historische terugblik. Het anthropocentrische uitgangspunt zou teruggaan op René Descartes en speciaal verbreid door Auguste Comte en tot het uiterste subjectivisme geleid hebben — „het ik als subject en al de rest object" — en de gehele Westerse idealistische wijsbegeerte zowel als de Oosterse filosofieën met hun Yoga-practijken steriel gemaakt hebben: ze zijn alle typisch subjectief. De theosoof heeft in aansluiting daarbij te veel over het eigen ik gemediteerd.
In de geschiedenis van het denken is het o.i. anders gegaan. Men moet het „ik" niet met „bewustzijn" verwarren. Descartes sprak wel over „cogito", maar het ik stond daarbij niet op de voorgrond (eerst Fichte Sr. is uitdrukkelijk over het ik gaan filosoferen), doch met „cogito" werd bewustzijn of denken bedoeld. Zeer typerend voor Descartes is zijn scherpe tegenstelling, het krasse dualisme, dat hij zag tussen het denken of bewustzijn enerzijds en het lichaam en de stof in de ruimte anderzijds („anthropologisch dualisme"). Dit Cartesiaanse dualisme nu heeft grote gevolgen gehad. Hij zelf was reeds geneigd de dieren geheel naar de zijde van het lichamelijke te verwijzen: zij hadden volgens hem geen ziel en waren eigenlijk automaten. De latere materialisten bouwden hierop voort: Lamettrie breidde dit in zijn „L'homme machine" uit tot de mens. Aan de andere kant waren er filosofen, die er op wezen, dat wij onmiddellijk eigenlijk alleen ons bewustzijn kennen en dat het bestaan van de buitenwereld steeds conclusie is („Satz der Immanenz"). Deze overweging is eigenlijk de enige houdbare principiële bestrijding van het materialisme. Al deze laatste overwegingen zijn eigenlijk in beginsel door *Imm. Kant* (1724—1804) geformuleerd. En in het verband van het Kantianisme rijst ook het probleem van het subjectivisme. Volgens een bepaalde uitleg van zijn leer zijn alle dingen op zichzelf onkenbaar. Dit is onbevredigend, maar er moet hier op gewezen worden, dat deze slechts subjectieve kennis door zijn aanhangers — de idealistische filosofen — niet als subjectief in de zin van behept met de persoonlijke fouten van de heer A en mejuffrouw B is bedoeld. Neen, als de dingen op zichzelf al onkenbaar zijn, in hun verschijningen heerst orde; het wereldbeeld, waartoe men zo komt, is niet willekeurig. Daarom zijn wij het ten enenmale oneens met de voorstelling — een aan dr. Vreede's opinie verwante —, die Prof. J. E. van der Stok van dit probleem van het subjectivisme en van het kennistheoretisch idealisme ergens geeft. Al de idealistische filosofieën van West en Oost zouden zo subjectief zijn, ze lopen maar in een cirkel rond: beginnen en eindigen met het zelf.

Dit leidt tot desillusie en zelfs tot een ramp, want ze zijn op de begoocheling van het zelf gebouwd en ijdel („vainglorious"). De buitenwereld is eigenlijk de betere helft van de mens, in de objectieve wereld, buiten ons, ligt het werkelijke mysterie. Deze voorstelling van zaken is nu volgens ons niet alleen voor bestrijding vatbaar, maar pertinent onjuist. Wij geven daarbij dadelijk toe, dat die onkenbaarheid van de dingen op zichzelf en van de buitenwereld zeer onbevredigend is. De Kantianen, die dit voorstaan, zijn er niet uitgekomen. Dit standpunt behoeft zeker aanvulling. Doch het is onjuist, dat *al* de idealistische filosofieën in de vicieuse cirkel van het ik zouden zijn blijven steken. Vooreerst is hier de subjectiviteit, zoals wij reeds opmerkten, bepaald niet die van de heer A of mejuffrouw B: de persoonlijke fout tracht men ook hier te elimineren. Al deze of bijna al deze wijsgeren willen een *objectief geldig* wereldbeeld. Over de fundering van deze objectieve geldigheid (de „quaestio juris der kennis-theorie") gaat onder de wijsgeren de strijd. Lukt deze fundering, dan kan ook de buitenwereld worden gekend. Schrijver dezes heeft in zijn „Tweeërlei Subjectiviteit" getracht een steen hiertoe bij te dragen. De grondgedachte er van is, dat de moeilijkheden daarvandaan komen, dat men niet scherp genoeg het individuele zelf of subject (het „infrasubject") en het éne, werkelijke Zelf of Subject (het „supra-sobject" of God) onderscheiden heeft. Immers, de strijd gaat o.a. over de geldigheid

van „apriorische" wetten zoals de causaliteit, die een ieder bij voorbaat, à priori, onafhankelijk van de ervaring, voor juist houdt. En Kant leerde nu, dat elk individueel subject op causale (en nog andere) wijze de ervaringsgegevens noodzakelijk verwerkt. Hoe kan het dan weten wat *achter* die verwerking ligt? Het kan de dingen, zoals ze op zich zelf zijn, zeggen daarom vele Kantianen, nooit kennen. Anderen staan daarentegen op het standpunt (en zo ook „Tweeërlei Subjectiviteit"), dat, als men slechts aanneemt, dat het Suprasubject of God aan de ene kant de in de wereld heersende wetten (b.v. die der veroorzaking) heeft geschapen en anderzijds een kennis van die wetten — ons „apriorisch" besef van hun geldigheid — in ons, in de infrasubjecten heeft geplant, dat dan onze verwerking der ervaringsgegevens aan de objectiviteit van het resultaat niets af behoeft te doen: over de omweg van het Suprasubject, aan wie wij allen deel hebben, kunnen wij iets omtrent de grondslagen van de wereld weten. Niet alleen deze apriorische wetten, ook de mogelijkheid van kennis in het algemeen („hoe kan het subject ooit tot het object komen?"), kan op deze wijze, via ons deelhebben aan de overkoepelende Wereldgrond, gefundeerd worden. Op deze wijze kan dan echter ook aan het subjectivisme ontkomen worden, ook al heeft men er van uit te gaan, dat ons in *eerste* instantie slechts bewustzijn gegeven is. Dan wordt niet alleen de wens uitgesproken om tot de realiteit te komen, de principiële weg daar-

heen wordt ook aangegeven. Het idealisme is dan geen subjectief idealisme meer. Deze mogelijkheid, de uitweg door dit standpunt geboden wordt door Prof. Van der Stok ten enenmale verwaarloosd. Dat *alle* idealistische filosofieën in een dergelijk subjectivisme (dat overigens geeneens dat van de heer A is, maar over hem en mej. B. uitgrijpt) zouden blijven steken, is beslist niet houdbaar. Maar kennis van de huidige wijsbegeerte is blijkbaar geen fort van de theosofen.

Prof. Van der Stok schrijft verder in de bewuste passage: „Daar, in de objectieve wereld, ligt het werkelijke mysterie; het is niet in ons, maar buiten ons." (Wij vertalen.) Hé, en wij dachten, dat de God in ons minstens zo belangrijk was als de God buiten ons. Dat Hij zelfs iets eerder te benaderen was in ons dan buiten ons. Dat die immanentie van God in ieder schepsel — „wij zijn Goden" — een typisch theosofische lering was. Hoort het verwerpen hiervan soms ook tot „de nieuwe instelling"? Dr. Besant sprak echter uit en te na over het Ene Zelf en de vele kleine zelven en dat de kleine zelven in de grond het Ene Zelf zijn. Dit is eigenlijk een Vedantijnse gedachte. En de leer der tweeërlei subjectiviteit, van het Ene Suprasubject tegenover de vele infrasubjecten, is ook Vedânta in Westerse begrippen voor het Westerse denken.

Moet met deze Vedantijnse inslag in de moderne theosofie nu ook gebroken worden?

Dr. Vreede schrijft, dat de theosofen zich te

veel op het eigen ik hebben geconcentreerd en daar te veel over hebben gemediteerd, terwijl zij dachten over het Hoger Zelf te mediteren. Het ging over *mijn* karma, *mijn* incarnaties enz. *Welnu, dan hebben zij het fout gedaan.* Het is ook de vraag in hoever dat mediteren de Westerse mens ligt. Maar de *opzet* is nooit geweest, dat ze over het lagere zelf zouden mediteren, doch over *het* Zelf, het Ene, Hoogste.

In hoever is nu de „subject-object methode" te verwerpen? Als daaronder verstaan wordt, dat men het individuele subject — thans inderdaad in de zin van de persoonlijke fout — moet uitschakelen om zich geheel te concentreren op het object, op het ding, zoals zich dat werkelijk voordoet, dan lijkt ons dit de enige juiste methode, zowel voor de wetenschap als voor het occultisme. Inderdaad heeft mr. Leadbeater hier zijn grote resultaten aan te danken. En deze methode moet men *niet* laten varen, maar er mee door proberen te gaan. (Een figuur als Geoffrey Hodson, die dr. Vreede in het geheel niet noemt, heeft dat ook altijd getracht te doen en niet zonder succes.) En het is ook bedenkelijk als de wetenschap er zich bij neer zou leggen, dat de invloed van de waarnemer duurzaam verhinderen zou het object (in casu van de kernphysica) te kennen. De occultist moet dit laatste al evenmin toejuichen, maar veeleer hopen, dat helderziend onderzoek met behulp van verfijnde organen hier uitkomst zal geven. De oude beproefde methode zou verder een *statisch* beeld opleveren. Doch *kennende* moet

de mens altijd de werkelijkheid in stukjes knippen. De *functionele* instelling, die dr. Vreede als wenselijk voorstelt — *punt* 4 — is een andere, niet die van het kennen. Dit lijkt ons de fundamentele misvatting, die aan het betoog van dr. Vreede ten grondslag ligt: die „Einfühlung", die hij aanbeveelt ten opzichte van de bomen, de natuur, die sympathie en offering zijn voortreffelijk en hoog te waarderen, maar het gaat hier om andere bewustzijnsfuncties dan die van het kennen. Zij hebben hun eigen waarde en betekenis; men moet hen echter niet laten overgrijpen naar die van de kennis. Dan wordt het geheel verward en die andere, die van het kennen, belemmerd. Wij weten wel, dat hier nog allerlei problemen bij komen, b.v. van de kenbaarheid van het Absolute. Dit is blijkbaar nooit volledig te kennen. Het is hier, dat de „grondparadox" naar voren komt. Het is intussen wellicht beter daar thans niet op in te gaan.
Wanneer dr. Vreede omziet naar een tegenwicht tegen de dorheid, men kan ook zeggen: de malaise in het tegenwoordige leven der Vereniging, dan is zijn „nieuwe instelling" volgens ons geen remedie. Men zal er zich mee moeten verzoenen, dat figuren als dr. Besant met de bezieling, die van hen uitging, niet meer onder ons zijn en moeten trachten er, zolang dit duurt, het beste van te maken. Functies als mystiek beleven, handelen als offering, toewijding en élan, zij moeten er alle zoveel mogelijk zijn. Zij moeten echter wat er geleerd wordt niet duister

maken. Men moet zich blijven bezinnen op de oude leringen en de oude methoden en deze niet overhaast verwerpen, als de wetenschap van de dag in een bepaalde richting, b.v. van een verzwakking van het causaliteitsbeginsel wijst. In plaats van allerlei nieuwe wegen te zoeken, zou men zich aan kunnen sluiten bij hen, die, zoals de occultist en auteur G. Hodson, de oude met succes schijnen te volgen en duidelijke denkbeelden verkondigen.
Tot slot willen wij nog iets in het midden brengen over het *eerste* door ons geformuleerde *punt:* het vrouwelijk aspect van de openbaring zou verwaarloosd worden. Dit kan zeer wel zo zijn. Maar er bestaat ook het gevaar, dat men in de reactie op die verwaarlozing overdrijft. Heeft dr. Besant in „De Oude Wijsheid" werkelijk blijk gegeven van een ingewortelde vrijgezellenhouding? Wij zien nauwelijks essentieel mannelijke symbolen in de aangehaalde passage. Maar is het verder te verwachten van iemand, die altijd zo op de bres heeft gestaan voor de rechten van de vrouw? Het is waar, dat men, zoal nauwelijks hier, toch vaak voorstellingen van God als man aantreft. Afziende van een dwaas anthropomorfisme (de oude heer met een baard), moet men hier de diepere zin van zien: het symbool van de verhouding van geest en stof, waarbij „het mannelijke" voor de geest staat. Van geest en stof is steeds de geest het diepste, belangrijkste beginsel. Als men daarbij door het gebruik van het beeld van het mannelijke ergernis wekt, kan men dat be-

ter nalaten. Overigens bedoelen de voorstanders van het vrouwelijk aspect van de Godheid wel degelijk daarmee zo iets als de Oerstof. Wat altijd iets lager is dan de Geest. Men zou zo doende iets kunnen gaan dienen, dat niet het Hoogste is. Men zou het intussen ook zo kunnen zien, dat het mannelijke principe het begin is van de openbaring het vrouwelijke het slot.
Hier blijkt wel uit hoe voorzichtig men moet zijn met al die analogieën en corresponderende beginselen. De Pythagoreeërs zijn al begonnen met hun lijstjes van tegenstellingen. De Romantici deden aan triaden. Hegel heeft dat in zijn these-antithese-synthese op een meer wijsgerig peil gebracht, maar de Hegelianen willen toch soms te veel onder dat schema brengen. Ook de theosofen leggen telkens de neiging aan de dag om de werkelijkheid onder drietallen of andere schema's te brengen. Men moet hierbij o.i. voortdurend voorzichtigheid betrachten en bedenken dat de werkelijkheid waarschijnlijk veel samengestelder is. Als Prof. Van der Stok b.v. sprekende over de West-Europese Unie de landen van West-Europa onder de zeven stralen tracht te brengen, dan plaatsen wij een groot vraagteken. België zou b.v. het land op de eerste straal zijn. Maar, neen, het is verdeeld in Walen en Vlamingen. Welnu, dan slaat die eerste straal op het Belgische Koningshuis. Of men kan de grote landen en de werelddelen in een coördinatenstelsel trachten te brengen. Ook dat lijkt ons bedenkelijk. Er wordt ook niet gezegd of dit alles alleen is om een gemakkelijke

houvast te hebben voor meditatie, òf dat dergelijke schemata werkelijk een neerslag zouden zijn van innerlijke verhoudingen, zodat het noodzakelijk zo moet worden weergegeven. Dat wordt niet duidelijk gezegd en velen vatten het blijkbaar — of dit alles hun nu evident is, of niet — zo op, dat dergelijke schemata niet enkel practisch zijn, maar als waar bedoeld.
Onze slotsom is, dat als een nieuwe instelling en een nieuwe uiteenzetting van de theosofie nodig mochten zijn, men daarbij toch vooral niet van de helderheid en nuchterheid van een dr. Besant en van een mr. Leadbeater afstand moet doen. Enthousiasme, bezieling voor de theosofie en voor het streven deze uit te dragen moeten er zijn of komen, maar de zaak der theosofie wordt niet gediend door weinig klare nieuwigheden, die in elk geval niet de vergelijking kunnen doorstaan met wat dr. Besant en mr. Leabeater indertijd als „neo-theosofie" gebracht hebben.

Theosofia, jan./febr. 1956)

EEN NIEUWE ONTWIKKELING DER THEOSOFIE IS BEPAALD NODIG

door

Dr. A. G. Vreede

Ik ben blij, dat er een reactie (*Theosofia,* januari en februari van dit jaar) is gekomen op mijn artikelen over een andere wijze van voorstellen van de Aloude Wijsheid — een andere instelling. En het verwondert mij niet, dat deze van Dr. J. J. Poortman komt, wiens wetenschappelijk hoogstaande arbeid op wijsgerig en theosofisch gebied ik zo waardeer. Want Dr. Poortman's opvattingen zijn geheel gegrondvest op de Westerse idealistische wijsbegeerte, die — zeer in het algemeen gesproken — van Descartes over Kant, Fichte, Hegel loopt en — mag ik het zeggen? — doodloopt.
Dr. Poortman geeft zelf toe, dat „de onkenbaarheid van de dingen op zichzelf en van de buitenwereld zeer onbevredigend is". „De Kantianen, die dit voorstaan", schrijft hij, „zijn er niet uitgekomen". Hoeveel moois en scherpzinnigs er in de Westerse wijsbegeerte voorkomt, als geheel blijkt zij niet te werken en is dus weinig „werkelijk". Veel denk-spinsels en weinig realiteit. En wij, theosofen, zoeken juist realisatie, werkelijkheid.
De subject-object methode gaat uit van het kennend ik en stelt zich dus tegenover en derhalve afgescheiden van hetgeen zij wenst te kennen. Het kennen blijft dus aan de opper-

vlakte en is dus oppervlakkig — het leven achter of binnen het oppervlak wordt niet geraakt en blijft dus ongekend. Alles, wat wij op deze wijze waarnemen, wordt dus object, dood en blijft in diepere, geestelijke zin ongekend. Er is geen contact. De kenner, het subject, het ik wordt beperkt en zijn kennis dus bepaald door de middelen van kennisneming van zijn voertuig. Door het „ik-denken", het schijnbaar zoveel vastheid gevende uitgangspunt, blijft de hogere werkelijkheid voor ons verborgen. Dr. Poortman haalt in zijn bestrijding zijn beide artikelen in de *Theosophist* van februari en maart 1949 aan over de filosofische onoplosbare grondparadox: „ik denk, dat ik denk, dat ik denk", (het zich-zelf denkende denken, noemde Bolland het). De artikels zijn een meesterstukje van helderheid en redeneerkunst, daarin wordt de onoplosbaarheid, het a-logische van deze niet tot het einde door te denken denkbaarheid erkend — en daardoor wordt bewezen dat met het menselijk denken — en dat is juist de subject-object methode — de grondproblemen niet zijn op te lossen. Laat ik hier Mevr. Blavatsky over deze subject-object methode aan het woord laten (*Geh. Leer I,* blz. 420): „zolang de tegenstelling van subject en object duurt, zolang zal het voor het persoonlijke Ego onmogelijk wezen de slagboom te verbreken, die het scheidt van de kennis der „dingen op zichzelve", of de Substantie." En zij legt dit uit door te zeggen (t.a.pl.) „De Cosmische Ideatie, tot een brandpunt verenigd in

een beginsel of Upadhi (grondslag) heeft het bewustzijn van het individuele Ego (dus het „ik" A.G.V.) tot gevolg. Hare openbaring is verschillend naarmate van de graad van het Upadhi. Door de graad die als Manas bekend staat (dus het „denken" A.G.V.) welt zij bijvoorbeeld op als Denkvermogen-bewustzijn; door het fijner gedifferentieerde weefsel — van Buddhi — rustend op de grondslag van de ondervinding van Manas — als een stroom van „geestelijke intuïtie". Het bewustzijn verandert dus met de middenstof waardoor zij „naar buiten" kijkt en zolang wij dus uitgaan van het „ik-denken", onverlicht door het „wij-denken", kunnen wij de gehele Westerse wijsbegeerte uitpluizen in de allerfijnste denkspinsels — de Waarheid blijft ons verborgen. Het is dus niet het bewustzijn dat te laken is — dat is goddelijk in essentie — maar het *ik*, dat zich de kenner waant, de beoordelaar, het middelpunt der openbaring. En als het in die egocentrische houding te lang volhardt, komen de moeilijkheden, die wij thans in onze samenleving en in de theosofische wereld waarnemen.

Dit geldt ook — en dat is voor de meeste theosofen moeilijker te verteren — voor hen, die het zelf en vooral het „Zelf" tot uitgangspunt nemen. Al die „zelven" zijn projecties van het „ik" op phasen van het „Al" en dus diefstal. Als men zegt: „Het Zelf is heerlijkheid; ik ben dat zelf," dan zuigt ons ik — echt ons lagere ik — dat stukje heerlijkheid van het Al in zich

op, accapareert zich daarvan, blaast zich daarmee op: „geestelijke inflatie" zegt Jung terecht, de ziekte der alles wetende, zich boven alles verheffende theosofen. Dit is harde waarheid, hard gezegd, en het is deze waarheid, die een nieuwe uiteenzetting van de huidige Theosofie voor ons theosofen nodig maakt. Dit wil helemaal niet zegen, dat wij de resultaten van onze leraar Mr. Leadbeater zouden onderschatten of ter zijde willen stellen; zij zijn de grondslagen waarop wij staan, zij zijn de grootste openbaring van onze tijd, zij zijn occult volmaakt. Zij verblijden het verstand, maar, evenmin als de Westerse wijsbegeerte dit doet, geven zij voedsel aan de ziel en zo ontstaat de zielehonger, de dorheid, de onvoldaanheid — de steriliteit zouden wij kunnen zeggen van de moderne Theosofie. Wij ouderen hebben die blijheid van de verrijking van ons verstand diep ervaren, maar nu de gegevens van Mr. Leadbeater's onvolprezen onderzoekingen theosofisch gemeengoed zijn geworden, komt de ziele-honger naar voren en zegt: „Wat zijn wij daar nu mee opgeschoten? Zijn wij er beter van geworden, geestelijker, menslievender?" En zo ontstond de huidige malaise.
Een polemiek heeft het voordeel dat men de dingen scherper stelt, het bepleite in het volle licht zet; zij heeft het nadeel, dat men het bestredene te donker afschildert. Wij hebben van H. P. B., van C. W. L., van A. B., van J. I. W., en G. S. A. en van zovele andere parelen van wijsheid gekregen, geestelijke schatten, sleutels

tot hoger inzicht, maar als wij ze niet, of verkeerd gebruiken, dan zijn wij er geen cent rijker en geen ogenblik gelukkiger door geworden. Maar zò erg is het ook al weer niet. Niet zij, maar wij hebben fouten gemaakt. Dr. Poortman erkent zelf die mogelijkheid. Bovendien zijn zij kinderen geweest van hun tijd en waren beperkt tot de methoden en inhouden van het wetenschappelijk onderzoek van hun tijd; wij zijn kinderen van de nieuwe tijd. En die nieuwe tijd — laten wij het dan maar het Aquariustijdperk noemen — stelt nieuwe eisen, maar tegelijk ook nieuwe denk- en ervaringsmogelijkheden. En juist dit eist een nieuwe instelling.
Het object verdwijnt als wij het met onze ziel doorgronden; het opent zich als wij als subject, het eerbiedig naderen en daarin wegzinken. Maar ja, dan verdwijnt ook ons ik, ons „zelf", „onze zekerheid" en daarvoor zijn wij doodsbenauwd. En — een paradox misschien — dat is juist de prijs, die gevraagd wordt, het offer van ons ik. Wij kunnen dat ook niet in eens, maar wij kunnen onze houding veranderen en tegenover het object dat ons nu nog scheidt van de werkelijkheid, de „werkende" levende werkelijkheid, gaan staan met eerbied, de eerbied, die aan het Mysterie toekomt. Daardoor en door daden van naastenliefde, mededogen, zelfopoffering gaan de „deuren van het denkvermogen" langzamerhand open, wat ze bij onze oude benadering van de Theosofie *niet* doen. Misschien zullen wij dan gaan ervaren dat het

Mysterie niet in onze ik-heid is gelegen, maar in de buitenwereld, in onze medemensen, in onze verhouding tot hen en zo tot de verbijsterende conclusie komen, dat het Mysterie niet in de geest, de ideatie, maar in de stof, de Substantie moet worden opgelost en dus de Substantie, het vrouwelijke, primair is (het „hoogste" is natuurlijk een oneigenlijke uitdrukking). Dit is inderdaad revolutionair en kan dus door Dr. Poortman nog niet en misschien nimmer aanvaard worden. Het is niet de plaats in deze polemiek deze stelling te verdedigen. Zij moet eerst ingeleid en ontwikkeld en dan pas verdedigd worden. Dr. Poortman grijpt hier in zijn bestrijding van mijn artikelen over op andere artikelen niet van mij, maar van Prof. Van der Stok.

Ik geloof niet, dat Dr. Poortman van de functionele methode een juiste opvatting heeft, het is geen „ken-methode", maar een „doen-methode", een deelnemen in het spel der krachten, dat de manifestatie om ons heen tot aanzien heeft doen komen. Ook van de betekenis van het vrouwelijk beginsel in de openbaring en van de gelijkwaardigheid van Wil en Substantie (die hij geest en stof noemt) heeft hij m.i. nog geen duidelijk inzicht. Dit blijkt ook wel daaruit, dat hij de geest als begin en de stof als slot beschouwt. Ik hoop in volgende artikelen dit alles nader te mogen uiteenzetten.

Maar, ongeacht deze inderdaad gewichtige en fundamentele verschilpunten staan Dr. Poortman en ik toch niet zó ver van elkaar. Dat wij

de helderheid en nuchterheid van Dr. Besant en Mr. Leadbeater niet moeten laten varen, dat schemata gevaarlijk (en „geest"-dodend) kunnen zijn, dat alles ben ik geheel met hem eens. En wij zijn beiden theosofische zoekers! Misschien komen wij nog iets nader tot elkaar door de door Pascal zo terecht gegeven waarschuwing: „il y a deux excès: „exclure la raison et ne rien connaître que la raison." Theosofie — oude of nieuwe opvatting — gaat altijd dieper dan filosofie.

(Theosofia, april 1956)

EEN NIEUW PERSPECTIEF

door

Dr. A. G. Vreede

Het menselijk denkvermogen werkt door te onderscheiden, door iedere nieuwe ervaring te vergelijken met wat het reeds weet en deze dan te classificeren volgens wat Kant en reeds lang vóór hem Aristoteles, categorieën genoemd heeft — d.i. deze onder verschillende, uiteindelijke hoofden te brengen en op die manier de nieuwe ervaring op te tekenen. Zoals in het artikel *Een Nieuwe Instelling* werd uiteengezet, kan het denkvermogen een noodlottige fout maken — wat het ook heel dikwijls doet — door het „ik" voor de door het denkvermogen verworven ervaring te houden, aldus de kenner voor het gekende aan te zien, daarmede de nieuwe ervaring te vergelijken en daaraan toe te voegen. Dit heeft noodlottige gevolgen. De nieuwe ervaring wordt dan niet volgens haar eigen levende waarde beoordeeld, maar of zij naar onze smaak is, of zij nuttig is voor ons „ik", zij wordt verkeerd gerangschikt naar onze egoïstische standaarden. Levende openbaring bevriest dan tot dode objecten. Het denkvermogen — als deel van Mahat, het Goddelijk Denkvermogen — heeft scheppend vermogen. Het kan scheppingen van kunst, van wijsbegeerte, van wetenschap, van techniek voortbrengen. Een denkvermogen, dat echter uitsluitend op zichzelf geconcentreerd is, schept

omhulsels voor ons bewustzijn, zet het binnen een vlies gevangen, dat niet door de Natuur gemaakt is, maar dat iets van onze eigen schepping is. Op deze wijze scheppen wij onze gevangenis en in het algemeen een kunstmatige wereld van onderling botsende „zelven", die elkaar bestrijden en alleen uit zelfzuchtige motieven handelen, van de Natuur afgesneden wezens — een wereld van schaduwen, van geraamten, een wereld van strijd en oorlog, waar „ieder mens den ander een wolf is". Deze wereld van ons eigen maaksel is, misschien meer dan ooit vroeger in het vijfde wortelras het geval is geweest, onder de doem van zelfzucht, waarin Karma werkt door vertraging, levensonttrekking en uitdoving.

Een ander noodlottig gevolg van de subject-object houding is een verkeerd en dikwijls verderfelijk dualisme. In plaats van „allen te omvatten in eenheid" en de gaven van de Natuur met eerbied en dankbaarheid te aanvaarden en in ons denkvermogen op te nemen, ze in bewondering met elkaar te vergelijken en op deze wijze onze zielen op de juiste wijze te verrijken en tegelijkertijd de verlossende kracht van het mensenrijk aan het werk van de andere hiërarchieën toe te voegen, scheppen wij verkeerde en steriele tegenstellingen, waarin wij blijven steken.

Het begint met de dodende tegenstelling van het „ik" en het „niet-ik", het zelf en het „niet-zelf" en daaruit komen dan onnoemelijk veel andere tegenstellingen voort, van goed en

kwaad, licht en duisternis, deugd en ondeugd, enz. en zo tenslotte verabsoluteren wij dan deze paren van tegenstellingen en denken en spreken dan van Absoluut Goed en Absoluut kwaad en al spoedig rekenen wij dan al onze tegenstanders onder de duistere machten en ons zelf tot de uitverkorenen „witter dan sneeuw". Deze instelling doodt alles: broederschap, gezondheid, moraliteit, godsdienst, theosofie, alles.

Dat grote genie, wijlen Prof. Einstein, en de moderne wetenschap in het algemeen heeft aangetoond, dat in de samenhangende wereld alles onderling verbonden is en dat ons denken niet van Absolute Beweging of Absolute Tijd of Aether mag uitgaan. Noch kan iets anders verabsoluteerd worden. Wegens de met elkaar in tegenspraak zijnde theorieën van de aard van het licht, welke beide bewezen kunnen worden en toch elkaar tegenspreken — de theorie van lichtdeeltjes en die van lichtgolven — ontstond de idee van de *complementaire* theorieën, die, terwijl zij met elkaar in tegenspraak zijn, elkaar aanvullen. Men kan direct het verschil zien: de paren van tegenstellingen — de vruchten van verkeerd denken — leiden nergens heen, alleen maar strijd en zelfbevestiging: „ik heb gezegd" en „jij hebt ongelijk", of misschien nog erger: „God is goed en wij zijn van nature zondig, verachtelijk, verloren enz." Dit geeft aanleiding tot schuldgevoelens, schijnheiligheid, zelfverguizing. Het denkbeeld van complementaire theorieën, die tot een nieuwe waarheid leiden, die nog ontdekt moet worden,

opent een perspectief naar een hogere visie op nieuwe geestelijke waarheden. De subject-object houding is steriel en leidt naar een doodlopende weg. De andere evenwel is vol belofte, creatief en inspirerend.
Laten wij enkele van deze *opposita* en *complementa* nader bezien. Goed en kwaad kunnen niet tot een hoger diapason worden opgeheven, evenmin als licht en duisternis. Kwaad is eenvoudig afwezigheid van goedheid, duisternis is afwezigheid van licht; kwaad noch duisternis zijn als zodanig bestaande hoedanigheden.
Maar elkaar aanvullende hoedanigheden, zoals manlijk en vrouwelijk, gedragen zich anders, zij vullen elkaar aan; zij zijn geen tegenstellingen, maar elkanders aanvullingen, zij zijn twee verschillende, maar elkaar aanvullende aanzichten van een hogere eenheid. Positief-negatief heeft een dubbel aspect: aan de ene kant zijn het denkbeelden die met elkaar in strijd zijn en behoren tot de talloze mentale abstracties, waarmede de meeste wijsgeren zich zo gretig voeden zonder daarmede één stap nader te komen tot de Werkelijkheid. Soms wordt positief-negatief echter gebruikt in de zin van vruchtbaarmakende en ontvangende functies en het is duidelijk dat de termen dan in aanvullende completerende zin worden gebruikt en niet als enkel elkaar tegensprekende termen. Zij kunnen ook polair gebezigd worden, b.v. in het geval van electriciteit en dan (zoals ook bij Oost-West en zo veel andere gevallen) twee tegenovergestelde verschijnselen uitdrukken,

die samen een anders niet te onderscheiden noumenon uitdrukken.
Als wij dit systeem van complementaire functies toepassen op de micro-cosmos, het functioneren van het menselijk samenstel, komen wij dikwijls, zonder het te weten, onvermijdelijk op het terrein der macrocosmische mysteriën. De onderscheidene menselijke functies beïnvloeden elkaar (vandaar het idee van een functie) en als zij op een juiste manier onderling verbonden zijn, completeren zij elkaar, d.w.z., dat zij elkaar beïnvloeden en tegelijk elkaar aanvullen; door dit verschil van functie openen zij dan nieuwe perspectieven.
Neem b.v. het menselijk denkvermogen — wij kunnen het laten „functioneren" tegenover de stof; *Mind and Matter* (Denkvermogen en Stof) is het onderwerp van vele wetenschappelijke en metafysische verhandelingen; wij kunnen denkvermogen ook stellen tegenover intelligentie, het synthetische denken. Er zijn veel meer dergelijke mogelijkheden. Laten wij hier de twee elkaar aanvullende functies van het *Denkvermogen* en de *Ziel* nemen. Dan werkt het denkvermogen op een manlijke, positieve manier, de ziel — het begrip in haar meest algemene zin genomen — op een vrouwelijke, ontvangende wijze. De ziel maakt deel uit van de Natuur, zij heeft de wondere ontvankelijkheid, de retentieve kracht van Akasha. Zij ontvangt de indrukken van het denkvermogen, maar tegelijkertijd verzacht zij het denkvermogen, zij reguleert en harmoniseert; het

„denk-voelen" is een uitdrukking door Krishnamurti gesmeed en op deze wijze werkt de ziel voor integratie van de persoonlijkheid. Integratie van functies geeft perspectief; als de persoonlijkheid harmonisch is, „spelen" al haar functies onderling hun geëigende rol — denkvermogen en ziel worden dan als twee vleugels, die de aardse vogel hemelwaarts dragen en dan verkrijgt men uitzicht op haar achtergronden, haar oorsprong, haar „beginselen".
Hetzelfde geldt voor de individualiteit. Als een mystieke vogel heeft zij dan twee paar vleugels: de functies van *Boeddhi* en *Vorm* en de nog hogere van *Geest* en *Substantie*. Boeddhi en vorm, namelijk het Lichtbewustzijn, een lichtstraal van de Vader van alle Licht enerzijds en anderzijds de monade van vorm, die afgeleid is van Moeder, een vorm van verblindende schoonheid, in de Griekse kunst voorgesteld door Afrodite, die oprijst uit de Oceaan (de Wateren der Ruimte), in het Christendom voorgesteld als de Hemelse Bruid — de Christus uitgehuwelijkt aan Zijn Bruid, zoals de Italiaanse schilders dit zo vaak in schitterende kleuren op hun onsterfelijke doeken hebben weergegeven. Het andere paar vleugels van de individualiteit is Geest en Substantie: de alles doordringende en alles belevendige Geest, de Goddelijke Adem, die de wateren der Substantie doet rimpelen, de elementen waarvan alles gemaakt is, dat gemaakt is; Geest, de scheppende kracht, die moet worden ontvangen, opgenomen en geïntegreerd, tot een eenheid

gebracht op alle gebieden en anderzijds de Substantie, die het materiaal verschaft, dat gebruikt moet worden bij het proces van assimilatie en éénmaking door de onwederstaanbare bewegingskracht van de Geest. Geest-Substantie, twee functies van een nog hogere werkelijkheid. Welke werkelijkheid? Wanneer de individualiteit door middel van haar vier vleugels, als die op de juiste wijze gerangschikt zijn, tot de hoge hemelen opstijgt, in het Elysium, zoals de ouden het noemden, dan aanschouwt zij een mysterie; zij staart in het verblindende licht van een aspect, een vorm zou men kunnen zeggen, van Brahman, leven, licht, kracht, alles in één, de stralende, witte zwaan, de Kala Hamsa, de Tijdvogel, die boven de individualiteit en de persoonlijkheid zweeft. Deze Bovenhemelse Vogel heeft ook een tweevoudige functie, maar waar de andere zes functies als horizontaal uitgebeeld zijn, moet dit functionerende paar worden gedacht als zich van boven naar beneden uitstrekkende, de bovenste pool is dan Brahman, de Gouden Bron van het Leven, die zich boven het vijfvoudige heelal bevindt en beneden als andere pool het Beginsel van Lichamelijkheid, van Belichaming. In deze voorstelling functioneren deze twee dwars door de andere zes functies heen, terwijl zij die belevendigen en hun lichamelijkheid geven om in te leven of liever het beginsel geven, waarin alle lichamen deel hebben, een beginsel even fundamenteel aan de vormzijde als Brahman is aan de levenszijde.

Nu voltooit zich deze Visie: alle functies, de gehele openbaring is in evenwicht, tezamen gehouden door een sfeer van gulden licht, breed als de horizon en het hemelgewelf, de Gouden Bol, de Hiranyagharba, de Matrix Mundi, de Cosmische Moederschoot. En als de ogen van de Geest in staat zijn dit gouden licht te doorboren, dan opent zich een nieuw, nog grootser en schitterender perspectief, dan ziet de Geest, dat de Hiranyagharba voortkwam uit de Oceaan van Grenzeloze Wijsheid, een Oceaan van Oneindige Diepte: Het Cosmische Aurische Omhulsel was uit die Wijsheid gevormd, uit de Moeder van alle heelallen. Brahman kwam voort uit die Moederschoot, de Kala Hamsa, maar ook alle functies, de zes, de acht en nu de tien kwamen voort — waaruit? Waaruit? Hier opent zich voor de in vervoering gebrachte ziener het Nieuwe Perspectief. Wat hem onmogelijk scheen, volbrengt hij nu; hij „aanschouwt Nirvana", hij ziet het Onzienlijke, Parabrahman, het Absolute. En hij hoort een Stem die tot hem zegt: „Deze Opperste Vorm is het Zelf; gij zijt het Zelf" en in extase verzinkt hij in het ZELF. Wee hem, indien hij — vooral in zijn persoonlijkheid, die gevangen, ingekapselde persoonlijkheid — deze heilige woorden durft te verdraaien in: „Ik ben het Zelf" — een vals duister licht zou dan de in de fles opgesloten djin verkleuren, zijn egoïsme zou groeien — inflatie van het „ik" en daardoor nog grotere ellende voor de gevangen persoonlijkheid. Die heilige woorden kan men ook zo

vertalen: „Gij zijt Dat". Laat de persoonlijkheid deze evenmin neerhalen tot: „Ik ben Dat"; het zou zijn geestelijk doodvonnis kunnen zijn.
Het Nieuwe Perspectief kan ook worden uitgedrukt in de welbekende woorden: „Het Ongeschapene woont in U". Gezegend is hij die, al is het maar de eerste vluchtige visie bereikt van dit Nieuwe Perspectief. Dan verkrijgt hij een nieuw begrip van het Absolute — inderdaad een *visio beatifica*, een zegen brengende visie; hij betreedt dan de weg van de Heiland, van Hem, die bevrijden kan — *nooit* zich zelf, maar alle mensen, ja zelfs de gehele openbaring.

(Theosofia, juni 1956)

DE TAAK VAN DE THEOSOFISCHE VERENIGING IN EEN NIEUWE WERELD

door

Ir. A. J. H. van Leeuwen

Het is goed dat wij ons telkens afvragen wat onze taak in de wereld is. Daarvoor is het noodzakelijk, dat wij ons bezinnen op datgene, waarvoor de Theosofische Vereniging werd opgericht en dat wij dus haar doeleinden bestuderen. Wanneer wij de T.V. opvatten als een organisatie voor het uitdragen van bepaalde leringen (welke wij soms — verkeerdelijk — als occult betitelen, zoals: karma, reïncarnatie, ijlere voertuigen en gebieden, rassen en rondten, de Witte Loge, het Pad van leerlingschap, e.d.m.), dàn is het misschien aanbevelenswaardig om te werken in de zin van propaganda, lezingen te geven, publiek te trekken, kursussen te organiseren, te adverteren en te publiceren, onze stem door de radio te doen horen, enz.
Maar wanneer wij vragen wat de Stichters der T.V. oorspronkelijk bedoeld hebben, misschien nòg altijd bedoelen of welke eventuele nieuwe bedoelingen Zij hebben, dan wordt de vraag ineens heel anders, veel subtieler en moeilijker. Ik wil trachten om het probleem van die moeilijker kant te benaderen, want dat lijkt mij toch het meer principiële.
In de eerste jaargang, 1887, van het maandblad

Lucifer, bldz. 344/346, publiceerde H. P. Blavatsky een brief, getiteld: „*Some Words on Daily Life*" met het onderschrift „Written by a Master of Wisdom". Een viertal aanhalingen uit deze brief zullen mijn uitgangspunt vormen:

1. Het is alleen Goddelijke Wijsbegeerte, d.i.: de geestelijke en psychische versmelting van mens en natuur, die, door het openbaren van de fundamentele waarneembare feiten en verschijnselen, een geest van eenheid en harmonie kan bevorderen, in weerwil van de grote verscheidenheid van met elkander strijdige inzichten en geloven.
2. Theosofie moet niet alleen maar een verzameling morele waarheden zijn of een stelsel metafysische zedelessen, welke worden verkondigd in theoretische bespiegelingen. *Theosofie moet praktisch gemaakt worden* en daarom bevrijd van al die nutteloze uiteenzettingen, zoals men die krijgt te slikken in oppervlakkige voordrachten en bombastische mooi-praterij.
3. Theosofie kan *alleen* tot objectieve uitdrukking komen in een al-omvattende *levens-leer,* welke geheel doordrongen is van de geest van wederzijds begrip, barmhartigheid en broederliefde.
4. *De mate, waarin de Theosofische Vereniging slaagt of faalt, zijn de landmerken waarnaar de Meesters zich moeten richten, omdat daardoor de slagbomen worden gevormd, welke gij met uw eigen handen zult hebben geplaatst tussen U-zelven en Hen, Die gij gevraagd hebt uw Leraren te zijn. Hoe dichter gij het beoogde doel nadert — hoe kleiner de afstand tussen de leerling en de Meester.*

Hebben wij hieraan enig houvast?

Met betrekking tot het eerste punt, betreffende de Goddelijke Wijsbegeerte (Divine Philosophy), zou ik wilen opmerken dat m.i. alleen het Eerste van onze drie Doeleinden, nl. dat waarin wordt gesproken over de Universele Broederschap der Mensheid, daaronder zou kunnen ressorteren. Met *fundamentele waarheden,* waarover de Meester schrijft, worden — naar mijn gevoelen — veel diepere en meer geestelijke beginselen bedoeld, dan de inzichten en begrippen, waarmede onze kennis omtrent het gemanifesteerde heelal en omtrent 's mensen ziel en geest wordt uitgebreid en verrijkt door vergelijkende studie van door mensen uitgedachte stelsels en door onderzoek van natuurkrachten of verborgen vermogens. *Goddelijke Wijsheid* komt intuïtief tot ons en maakt ons innerlijk beter en groter, hetgeen niet dadelijk verwacht kan worden het resultaat te zijn van studie en onderzoek. Deze zijn alleen werkmethoden voor onze leden, welke zouden kunnen veranderen, naarmate de tijd voortschrijdt en de omstandigheden in de wereld zich wijzigen.

Het Eerste Doeleinde verandert evenwel nooit, wàt er in de wereld ook verandert. Naar aanleiding van het misschien al te eenzijdig en

overdreven beoefenen van het naspeuren van verborgen krachten, heeft één der Groten van de Witte Broederschap eens opgemerkt, dat het wellicht beter zou wezen dat de T.V., mèt haar rampzalige stichters, te gronde ging, dan dat zij tot een Academie van magie of een Leerschool van occultisme zou worden. Goddelijke Wijsheid is géén occultisme in het lagere aanzicht van occulte wetenschappen, het is een Esoterische levensleer, een verheven Religie, welke herenigen kan, wat door het discursieve, analyserende en kritiserende denken geschonden en verscheurd is.

Het tweede punt betreft het praktisch maken van de Theosofie. Bedoelt de Schrijver van bovenaangehaalde brief daarmede het in de wereld uitdragen van de ons toevertrouwde kennis, of dat wij ons zouden moeten begeven op allerlei maatschappelijke terreinen: sociaal, artistiek, economisch, filantropisch, wetenschappelijk en zo al meer? Ik wil hier aanhalen, wat onze president, br. N. Srî Ram, onlangs zei tot besluit van een lange inleiding bij een discussie-bijeenkomst, waarbij hij eerst vol waardering gewaagde van alle aktiviteiten, waarin de leden der T.V. zich begeven hebben, maar er daarna ernstig voor waarschuwde dat men in al die aktiviteiten niet moest ten onder gaan, zoals zo gemakkelijk zou kunnen gebeuren.

Onze president zei dan:

„Men heeft vaak de uitdrukking gebruikt „Theosofie moet praktisch worden gemaakt", maar wij moeten er wel aan denken, dat „praktisch" niet betekent iets uiterlijks, iets bepaalds, iets wat kan worden omschreven; het betekent dat Theosofie in ons diepste inwezen tot leven moet worden gewekt, zodat wij er vanzelf dynamisch door worden."

(St. Michaels News, juli '56, bldz. 169)

Dit is nu juist het standpunt, dat ik zou willen verdedigen. Het praktische in de Theosofie als Goddelijke Wijsheid (en dus niet als die occulte franje, die eigenlijk zo onbelangrijk is) is dat de *innerlijke gesteldheid* van de mens er door verandert; dat hij een geestelijke instelling krijgt, waardoor elk probleem, dat hij in dat Licht beschouwt, zijn geheimen prijsgeeft naar de mate van iemands bevatting en rijpheid. Dit is ongetwijfeld uiterst praktisch, omdat wij het overal en te allen tijde kunnen toepassen. Dit is — mijns inziens — misschien ook het „praktisch maken", dat de Meester bedoelde in Zijn brief.

Overal in de wereld begint het te dagen. De „Upper Ten" in de kringen van geleerden, sociologen, e.a., beginnen in te zien dat de westerse mensheid de verkeerde weg ingeslagen is en er langs de lijn van het denken in de zin van steeds maar voortgaande evolutie, nooit zal kunnen komen. Er is iets héél nieuws in de denkwereld aan het groeien en wij kunnen dat met onze ouderwetse wetenschappelijke, logische denk-methodiek niet meer vatten. Het is hetzelfde proces, waar Jezus Zijn discipelen

voor waarschuwde, toen Hij hen zei, dat men geen nieuwe wijn in oude leren zakken moest doen (*Matth.: IX—17*), omdat dit tot katastrofen leiden moet. Dat ook in onze dagen geestelijke katastrofen aanstaande zijn, voelt men maar al te duidelijk en tal van sprekers en schrijvers hebben ze aangekondigd. Ik wil één enkel citaat geven uit de talloos veel mogelijke, nl. uit een toespraak van H.M. Koningin Juliana op 18 juni 1955 in de Pieterskerk te Leiden, toen Zij sprak:

„. . . terwijl de publieke belangstelling gericht is op de gevaarlijke mogelijkheden der atoomkracht, neemt *'s werelds grootste probleem* gestadig en hand over hand toe in belang en urgentie. Het laat de andere vraagstukken in belangrijkheid geleidelijk achter zich. Men zij gewaarschuwd! De oplossing zal niet op zich kunnen laten wachten." Hoe het juist ons westers denken is, het analyserende, causale, objectieve, rationele, kritische, konstruktieve, enz., dat het grote gevaar betekent, omdat het de „oude leren zak" is, welke de „nieuwe Wijn" niet bevatten kan en nu begint te barsten en te scheuren, lazen wij onlangs in het verslag van een toespraak van prof. J. E. van der Stok, toen hij de uitwerking der Skanda's (weerstanden tegen geestelijke realisatie) behandelde. Onze hooggeleerde broeder zei toen:

> „De vijfde skanda heeft te doen met onze benadering van de dingen, heeft te doen, met wat kennis genoemd wordt, een kennis, die verkregen wordt door het in aanraking komen met de dingen en de mensen . . . Wij treden voorwerpen en mensen tegemoet, *alsof zij objecten waren en daardoor ontsporen wij voortdurend*, omdat wij ze dan op de wijze van actie-en-reactie bezien. Dan kan er geen werkelijk scheppend werk verricht worden . . . Omdat het kennis betreft hebben wij een hoog idee van wetenschappelijke vooruitgang, maar *het stagneert* de rivier (van geestelijk Leven) en belet de stroom (van scheppende werking)."
>
> (*St. Michaels News & Theosofia*, juli '56)

Dat is de weerstand van alle orthodoxie, de tamasische traagheid van de persoonlijkheid. Wij moeten evenwel niet in de mening verkeren, dat deze traagheid er alleen in de „buiten-wereld" zou zijn; zij is er ook in onze eigen kring, bij de leden der T.V. Zou anders een onzer presidenten, wijlen dr. George S. Arundale, hebben kunnen schrijven:

> „Denkt u er wel aan, dat de gemiddelde theosoof een orthodox iemand is, die in een paald régime is opgevoed, die in een slop terecht is gekomen en voor wie het nagenoeg onmogelijk is zijn orthodoxe leerstellingen van zich af te schudden en op nieuwe avonturen uit te gaan, zijn schepen achter zich verbrandende" (*The Theosophist*, juli 1945).

Nog pas onlangs zei een TVNA.-HB-lid, sprekende over zijn persoonlijke indruk, dat *in de meeste loges een echte museum-sfeer hangt.*

Men komt niet los van de oude methoden en leringen; nog altijd zweert men bij de ons eertijds gegeven interpretatie van de grote Natuurwetten. Natuurlijk is Karma een Eeuwige Wet, maar dat karma alléén maar de wet van oorzakelijkheid zou zijn, of de wet van gerechtigheid en vergelding, dat zijn tijdelijke interpretaties, welke duf en schimmelig zijn geworden en in onze dagen een niet onbedenkelijke geur beginnen te verspreiden. Hetzelfde geldt voor de lering omtrent reïncarnatie, een zeer occulte en eeuwig-geldende wet. Maar de oude interpretatie, waarbij zo de nadruk wordt gelegd op de cyclische terugkeer van het menselijk ego op deze aarde en waarbij dit tot in details wordt verklaard, is ook niet meer voldoende voor onze tijd en moet nodig worden uitgebreid en omgezet in een nieuwere en vooral ruimer en minder-star-orthodoxe en subtielmaterialistische opvatting. Zo is het met al die zogenaamde „theosofische leringen". Zij zijn uit de oude doos, waardevol voor academische bestudering, maar voor onze dagen te benepen eenzijdig en daardoor een belemmering en rem voor het verkrijgen van een dieper inzicht. Natuurlijk zal een dergelijke uitspraak reacties oproepen, vooral bij diegenen onder de oudere leden, die — om met dr. Arundale te spreken — „in een bepaald régime opgevoed, nu in een slop terecht zijn gekomen en voor wie het nagenoeg onmogelijk is hun orthodoxe leerstellingen van zich af te schudden". Maar moeten wij daarom nalaten deze oude interpretaties

door nieuwere te vervangen en geestelijke weerstanden op te ruimen? Wij zullen de oude leringen met eerbied blijven beschouwen, omdat zij voor ons de poort hebben geopend naar een nieuwe en lichte wereld. De namen van degenen, dis ons deze leringen gebracht hebben, zullen wij optekenen in het Gulden Boek der Geestelijke Helden; maar nù zullen wij moeten trachten de frisse lucht van een nieuwe dag in te ademen en ons te koesteren in de warme zonneschijn van de levende Waarheid. Tal van leerboeken uit het verleden van de T.V. zullen als waardevolle „documentairen" onze boekenkasten blijven sieren, maar wij-zelf zullen ons moeten openstellen voor de lichtstralen van een altijd nieuwe Geest. Neen, eigenlijk is de Geest nooit nieuw of jong, want hij is tijdeloos. Alleen de vormen, waarin de Geest gekleed wordt, de interpretaties worden oud en raken versleten en deze moeten vernieuwd worden. Interpretaties zijn een kleed en dit kleed wordt telkens anders, naarmate de tijden veranderen en het menselijk inzicht groeit. De waardering van de trage massa en van de orthodoxe TV-leden onder ons, moeten wij laten voor wat ze waard zijn, doch laat deze ons nooit weerhouden het nieuwe te aanvaarden en daarvoor — indien dat nodig mocht zijn — de oude interpretaties op te bergen, opdat ze niet worden tot stofnesten en spinrag, tot puinhopen en oud roest, tot struikelblokken in de evolutie. Natuurlijk wil dat in het geheel niet zeggen, dat wij nu in eens álle oude boeken moeten weg-

stoppen. Er zijn boeken, welke even „tijdeloos" zijn als de Theosofie en de Waarheid-zelf. Daarmede zijn bedoeld werken met een „eeuwigheids-waarde", zoals de Bijbel, de Upanishads, de Bhagavad Gîta, de Dhammapadha, de Tao Teh Tsing en tal van andere; doch ook boeken, welke uit theosofische pennen vloeiden, zoals De Geheime Leer, de Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, de Stem van de Stilte, Licht op het Pad, vele onsterfelijke werken van dr. Annie Besant, Lotus-vuur en andere boeken van dr. Arundale, enkele kleine Juwelen van C. Jinarajadasa en nog heel veel meer. Maar dat zijn dan ook geen boeken over theosofische „leringen"; zij geven Theosofie als innerlijke „belevenis" en daarom zijn en blijven zij altijd waardevol en kostbaar. Wàt ouderwets is geworden, zijn de talloze „leer- en handboeken" over zg. theosofische „beginselen", welke (z.g.) occulte feitelijkheden beschrijven en verklaren, want die dragen de kiemen van verstarring en dogmatisering in zich. Dáárvoor moeten wij oppassen! Want het blijven hangen aan de oude en verouderde vormen en leringen, maakt de mens suf en slaperig en zoals de „dwaze maagden" in de bekende parabel, zullen de orthodoxen onder ons geen olie in hun lampen hebben om de Bruidegom te ontmoeten, wanneer Hij komt in het diepst van de nacht.
Ons Nieuwe Testament, dat ook in de Synoptische Evangeliën zoveel diepzinnige lessen van Goddelijke Wijsheid (Theosofia) bevat, vertelt ons de ervaring van de drie Apostelen: *Simon-*

Petrus, Jacobus-Minor en *Johannes-Zebedeüs.* Gnostisch-kabalistisch geïnterpreteerd symboliseren deze drie in de mens: het (in zekere mate emotioneel) herinneringsbewustzijn, het economisch-organiserend en het wetenschappelijk-technisch verstand; m.a.w. het samenstel onzer lagere persoonlijkheid. De Heer neemt hen telkens mede, wanneer het Mysterie van de transformatie van dood tot leven aan de orde is. In de lagere omzettingen, zoals bij de opwekking van de jongeling te Naïn (*Luk.:* VII—11, e.v.) (*Naïn* betekent *Weide,* dat is: Ruimte) en de opwekking van het dochtertje van Jaïr (*Mark.:* X—37, e.a.p.) (*Jaïr* betekent *Gods glans,* dat is: Tijd) zijn zij nog wel „bij hun positieven", doch beseffen of begrijpen niet „waar het om gaat".
Wanneer Jezus hen echter meeneemt naar de Berg Tabor, alwaar Hij verheerlijkt zal worden, valt de lagere persoonlijkheid *in slaap* (*Luk.:* IX—32, e.a.p.) en kan alleen in een verward droom-visioen iets meemaken, hetgeen — nadat de „Wolk" is weggetrokken — haar even onwetend achterlaat. Jezus verzucht dan ook, nadat Hij van de Berg is neergedaald en hun onmacht ziet: „O, *ongelovig* en *verkeerd* geslacht, hoe lang moet Ik nog met u zijn, hoe lang moet Ik u nog verdragen!" (*Matth.:* XVII—17, e.a.p.). Tenslotte neemt de Heer dit drietal mee naar de Hof van Gethsémané om *mèt Hem te waken* (*Matth.:* XXVI—38) en te bidden, doch wederom valt, zelfs tot driemalen toe, de lagere persoonlijkheid *vast in*

slaap (*Matth.:* XXVI—40, 43 & 45), zonder iets hoegenaamd te beseffen van het geweldig Mysterie-drama dat zich aan hun Leraar voltrekt, totdat de katastrofe daar is en het drietal hals over kop in de stikdonkere nacht wegvlucht.
Zo is het ook met ons westers denken, dat zo prat gaat op zijn objectiviteit, kritische geest, en wetenschappelijkheid. De katastrofe zal ook ons overrompelen en in de nacht van onwetendheid en twijfel zullen wij wegvluchten. Ik moet er hier wel de aandacht op vestigen, dat de Opwekking van Lazarus-Eliëzar in het Pneumatische Evangelie — waarvan, hetgeen zeer betekenisvol is, de Synoptici niets weten — geheel op zichzelf staat en als een gnostisch Inwijdings-Mysterie moet worden opgevat.
Hoe komt het dat onze denk-methoden de Nieuwe Idee niet vatten kunnen? Omdat wij westerlingen zo verlangend zijn naar het bereiken van een resultaat, een doel, een ideaal. Wij streven zo krampachtig naar dergelijke dingen als: Vrede op aarde, Welvaart voor ons allen, Vrijheid van angst, armoede en ziekte en zèlfs naar... Dienst en Universele Broederschap! Wij kunnen niet anders, omdat onze causaal-logische denk-methode niet anders kan. Naar de mate de Wetenschap en haar zuster de Techniek steeds groter overwinningen behalen op de geheimen van de materie, de ruimte en de tijd, worden wij, mensenkinderen, steeds armer, komen steeds meer ruimte te kort en hebben nergens tijd meer voor. Wij raken

overal in het gedrang en in de knel, altijd voelen wij ons opgejaagd door gebrek aan tijd. Wetenschap en techniek hebben ons innerlijk geen stap verder gebracht en wij beginnen te beseffen, dat dit moet uitlopen op een ontzaglijke katastrofe.
Wanneer Jezus Zijn discipelen de Talmudische Wet voorhoudt „Hebt uw naaste lief als uzelf", dan vragen de leerlingen, zoals wij, westerlingen, dat nòg altijd doen: „Wie is mijn naaste?" Het resultaat is dan die stroom van naar buiten en op onze lijdende medeschepselen gerichte *weldadigheid*, welke onze westerse maatschappij weliswaar siert, maar die toch zo weinig baat geeft, omdat zij de Geest niet helpt vinden.
Hoe héél anders staat het oosters denken tegenover datzelfde probleem. Wij, westerlingen, oordelen vaak dat onze oosterse broeders harteloos zijn, omdat zij armoede, honger en ziekte niet bestrijden, zoals wij dat doen. Maar is dat juist en billijk geoordeeld? Ook prins Siddharta, die later Boeddha werd, zag het Wereldleed en werd er tot in het diepst van Zijn nobele ziel door getroffen. Ongetwijfeld kende ook Hij de Liefde-wet, welke Jezus Zijn leerlingen voorhield, maar hoe héél anders dan de reactie van Jezus' leerlingen, was die van Gautama Siddharta! Boeddha vroeg *niet:* „Wie is mijn naaste?"; Hij vroeg véél dieper en drong tot de kern van het probleem door toen Hij zich-zelf afvroeg: *„Wat is lijden; wat is de oorzaak van het leed; wat is het zelf, dat ik liefheb en dat*

lijden moet?" Deze overwegingen leidden Hem en Zijn volgelingen tot *barmhartigheid,* hetgeen geestelijker, innerlijker, waarachtiger is dan de westerse *weldadigheid.*
Oorspronkelijk was het Esoterisch Boeddhisme het uitgangspunt, de basis en het hart van de Theosofie van de Meesters van Wijsheid en ik heb het gevoel, dat door het afwijken van dit Pad van verzonkenheid en verzaking en door ons zoeken naar verwezenlijking van het zelf, volgens de westerse methode van vergelijkende studie van uiterlijke dingen en verschijnselen, ook al zijn dat (zg.) occulte en metafysische dingen, godsdiensten en wijsbegeerten, de T.V. in de netten van dat westers denken verstrikt is geraakt, en daardoor niet heeft voldaan aan de verwachting harer Stichters. Deze meten immers met héél andere maten dan waar het westen aan gewend is. Zij geven maar bitter weinig om expansie of penetratie en zouden tevreden zijn met 2 of 3, die waarachtig levend zijn in Hun Naam. Onze westerse denk-methode is (in mijn ogen althans) *„de slagboom, welke wij met onze eigen handen hebben geplaatst tussen ons-zelven en Hen, Die wij gevraagd hebben onze Leraren te zijn".*
Hoe is de „andere" Weg? Het is de Weg van het Mysterie en daarom van het Leven. Het Mysterie, dat geen doeleinden najaagt, niet adverteert, geen kursussen houdt, maar dat men ingaat door reinheid, openheid en overgave en dat men kennen leert door offering, zelfvergeten en liefde. In dat Mysterie werkt de idee

van Evolutie als iets afstotends en onaanvaardbaars. Het streven naar broederlijke hulpvaardigheid is daar onbegrijpelijk, want innerlijke barmhartigheid doet alle dingen van-zelf en kent geen opzettelijke liefdadigheid meer. De fasen op het zg. Pad van Inwijding worden daar tot dichte sluiers, waarachter het Mysterie verschrompelt tot techniek en verloren gaat. In de Diamanten Sutra waarschuwt Boeddha Zijn discipelen, dat wie hunner zou menen dat hij Arhan of Boddhisatva is, op grond daarvan zou ophouden Arhan of Boddhisatva te zijn en in de duisternis zou terugvallen.
Hoe ernstig waarschuwde Boeddha Zijn volgelingen tegen het gebruik van siddhi's (occulte vermogens). Toen men Hem vertelde dat een Zijner discipelen een zieke op wonderbaarlijke wijze had genezen, zei Hij hen, dat wie hunner de geestelijke krachten op deze wijze misbruikte, daardoor zou ophouden Zijn leerling te zijn.
Al deze occulte kunsten, waar ook H. P. B. zo tegen waarschuwde, zijn onbelangrijke franje, welke niet behoort tot het Mysterie en daarom (m.i.) ook niet tot de Theosofie. Eens waren die kunstjes een noodzakelijk kwaad om als geschut te worden gebruikt, waarmede de onneembaar geachte vesting van het materialisme moest worden aangevallen en bestormd. Nu zijn die kunstjes uit den boze en moeten wij geestelijker wapens vinden om het westers denken te overwinnen. Natuurlijk niet door, domweg, in aanbidding te vallen voor het oosters

denken en te trachten dit na te volgen (hetgeen, gelukkig, tòch geen ander, dan een belachelijk resultaat zou opleveren), maar door ons tot het Levens-Mysterie te wenden en in de diepte van dat Mysterie de Weg te vinden naar het Licht. Door deze weg te gaan, zouden wij anderen ten voorbeeld kunnen zijn, waardoor meerderen zich zouden kunnen ontworstelen aan de boei van het verouderd denken en de nieuwe Wijn, welke in steeds voller mate geschonken wordt, te kunnen genieten. Want ook dàt moet geleerd worden!
Jezus zeide daarover: „En niemand, die oude wijn gedronken heeft, begeert terstond de nieuwe; maar hij zegt: De oude is beter!" (*Luk.:* V—39.)
Zo zal het ook de T.V. vergaan en zo zal ook het oordeel van de wereld luiden, wanneer wij inderdaad tot vernieuwing zouden kunnen komen. Ook dan zal de wereld zeggen: „De oude (T.V.) was beter." Mogen wij dan ongevoelig blijven voor 's werelds veroordeel en voortgaan op de Weg naar het Nieuwe Licht.

(Theosofia, nov. 1956)

EEN NIEUWE WEG?

door

Wim de Hoop

Na 80 jaar theosofisch denken in de vorm zoals wij dat kennen, komt overal de behoefte naar voren zich te bezinnen op hetgeen bereikt is en op de vraag in hoeverre een oplossing is gevonden voor de problemen van de mens.
Er werd reeds over gesproken in diverse artikelen in de laatste twee jaargangen van *Theosofia.* Derhalve waag ik het mijn gedachten onder woorden te brengen in dit stukje.
Wat is het dat ons de laatste tijd bezig houdt? Welk is het probleem waar onze Theosofische Vereniging voor geplaatst is? Kort gezegd is het — geloof ik — als volgt: onze ideeën verouderen, òns denken raakt achter op de ontwikkeling van het wetenschappelijk en filosofisch denken van deze tijd en de benadering tot de wereld om ons is te eenzijdig.
Hierdoor werd de vraag gesteld of een nieuwe uitleg van Theosofie noodzakelijk is. Ik denk niet dat Theosofie een nieuwe interpretatie behoeft, maar waar wij naar toe moeten werken is de nieuwe instelling waarover gesproken werd. Een benaderingswijze tot de ons omringende wereld, die radicaal afrekent met de onvruchtbare houding van vroeger.
Sinds 1875 zijn de opvattingen van de denkende mens fundamenteel veranderd. De strijd,

die H. P. B. aanbond tegen het heersende mechanisch materialisme, is een begin geweest van een doorbreking van het onverlichte denken der vorige eeuw. Het is niet te verwonderen dat men zocht naar een denkwijze, die diametraal tegenover de geldende opvatting stond. De invloed hiervan is nog sterk merkbaar en deze nieuwe filosofie heeft enerzijds geleid tot een diep inzicht in de mens, anderzijds opnieuw tot een eenzijdig wereldbeeld en derhalve een dreigend vastlopen.
De onderzoekingen op het gebied van de innerlijke werelden waren van grote importantie om een inzicht te geven in de structuur van de niet-stoffelijke wereld als tegenhanger voor de voortschrijdende kennis omtrent de stoffelijke wereld.
De bestudering van de oosterse filosofieën gaf aan het Westen de waarde van het geestelijke terug. Een vergissing werd begaan door uit de Indische ideeën een opvatting over te nemen, welke misschien voor de mens van die tijd begrijpelijk is geweest, maar die dat niet meer is voor de huidige mens. Ik bedoel hier de opvatting van het Maya: alle substantie is begoocheling. Eveneens was een gevolg van de theosofische vernieuwing, dat de godsdienst van het Westen verwaarloosd werd. Men nam ideeën over van India en paste die in het westerse denken in. Vaak juist, maar vaak ook misverstanden tot gevolg hebbend, zoals wij zagen.
Waartoe heeft dit tot op vandaag geleid? De opvattingen zijn veranderd. In de theosofische

beweging en in de aanverwante geestesrichtingen is een sluier opgelicht die hangt voor veel onbekende gebieden. De kennis hieromtrent is echter niet de oplossing gebleken voor de problemen van de mens en zijn wereld. In wetenschap en filosofie zijn de opvattingen sterk beïnvloed door de toenemende doorbreking van het materialisme. Het factische, determinerende en constructieve denken neemt een enorme vlucht en ontsluiert ons de geheimen van de stof. In beide richtingen is men zeer ver gegaan. Nu komt men echter op een punt, waar men dreigt dood te lopen. De geweldige ontplooiïng van het bewustzijn stuit in verdere ontwikkeling op een barrière, welke essentieel in de weg staat.
De benaderingswijze van het subject tot de objectieve wereld is er een geweest van aftasten op elk gebied. Een plaatsing buiten het zelf. Door de twee openbaringen die de mens gewaar werd, wordt hij door deze houding geplaatst tegenover twee gebieden, die hij als afgescheiden van elkaar ziet. Hij staat voor een wereld van het niet-materiële, waartoe hij zich aangetrokken voelt, de wereld van de ziel en de wereld van de geest. Het besef is in hem wakker geworden, dat in hoogste instantie alle openbaring één is.Hij staat anderzijds voor een wereld van substantie, die hij benadert met achterdocht. Of van uit het standpunt dat stof de meest onverlichte openbaring Gods zou zijn; of dat de substantie negatief en geest positief zou zijn. Het factische benaderen, het buiten

zich zetten leidt tot een drempel tussen subject en object, tot afscheiding.
De wetenschap en de techniek zijn zeer ver doorgedrongen in deze wereld. Nu men weet dat stoffelijke substantie gebonden oerkracht is, nu men zelfs de banden verbreekt en de atomische krachten gaat beheersen is de opvatting: stof is imaginatie, onhoudbaar. Ik deel niet de mening dat onze westerse wetenschap tot niets heeft geleid. De techniek heeft tot resultaat dat de materie beheerst wordt en dat een perfectie van realisatie van geestelijke ideeën in de stof bereikt wordt. Het wezen van de stof heeft men doorvorst. Ik denk dat de fase welke volgt op de beheersing van de atoomkracht, die zal zijn van onderzoek en daarna beheersen van de etherische wereld en tenslotte van andere onzichtbare substantiële gebieden. De mens zal door eigen creativiteit de beheersing terugvinden over de „niet-materiële" werelden. Door het dieptepunt gegaan zijnde van de weg door de stof, mag de mens niet zonder meer vluchten in de geestelijke wereld, waar hij denkt thuis te horen. Voor hem geldt meer dan voor ieder ander dat hij zijn Dharma moet vervullen, Op twee fronten zal hij moeten werken, wil hij tot een geïntegreerde mens geraken. Hij moet het hemelse vuur op aard brengen, en de wereld die door het stoffelijk dieptepunt is gegaan, verlossen uit de crisis van dit dieptepunt. De natuur wacht op de verlossing door de mens.
Als wij er in slagen een brug te slaan tussen de

aspecten van de „fundamentele tweeheid, waaruit alle verhoudingen ontspringen, en zonder welke geen universum in werking kan treden", zal de theosofische beweging een oplossing vinden tegen eigen verzanding èn zal zij vóór blijven op het filosofisch denken van deze tijd. We moeten nieuwe harmonieën vinden in een geest van eenheid, van essentie en substantie.
Er ligt nog een groot terrein voor ons braak.

(Theosofia, mei 1957)

DE THEOSOFISCHE VERENIGING EN DE WERELDCRISIS

door

W. C. Burger

De wereldkrisis is een proces dat reeds gedurende verscheidene jaren bezig is zich te ontwikkelen. Wanneer het precies begonnen is, weten wij niet. Men zou kunnen zeggen dat de gehele Kali Yuga een strijd om de overwinning op de krachten van de stoffelijke wereld te zien geeft. Maar om historische dichter bij huis te blijven: het is bekend dat in de jaren van de „Aufklärung" in de 18e eeuw in Duitsland en de encyclopaedisten in Frankrijk een frisse wind van vrijheid over Europa ging waaien, een vrijheidstroming welke echter ook strijd en oorlogen bracht, o.a. de Franse revolutie en de Napoleontische oorlogen. Maar als gevolg van wreedheden, onrecht, intriges, heerszucht, werden karmische oorzaken gezaaid, welke de huidige verhoudingen tussen de naties in West-, Centraal- en Oost-Europa in sterke mate beinvloedden.

En wanneer men met zevenmijlslaarzen door de geschiedenis gaat en de huidige toestand tracht te overzien, krijgen wij een panorama voor ogen dat niet opwekkend is: twee wereldoorlogen, de burgeroorlog in Griekenland tegen het kommunisme, de strijd in Korea, Indochina, Malakka, Kenya, Algiers, de opstanden in Oost-Duitsland, Polen en Hongarije en de kou-

de oorlog over de gehele wereld. Het is duidelijk dat de wereldkrisis nog in volle gang is. Wat is de eigenlijke oorzaak ervan?
Men zou het probleem in algemene zin aldus kunnen stellen: er is een vooruitstrevende en behoudende stroming, welke door haar tegengesteldheid spanningen doen ontstaan. En zo lijkt het groeiproces met geweldige schokken gepaard te gaan; enerzijds is er een sterker gevoel voor broederschap en internationale samenwerking, anderzijds worden er wreedheden en geestelijke dwang met onmenselijke methoden gepleegd welke men in deze moderne tijden zeker niet verwacht had, zodat velen zich afvragen of er werkelijk sprake van vooruitgang kan zijn.
In de dertiger jaren vroeg ik eens Dr. Arundale in een interview dat in een dagblad werd gepubliceerd, wat naar zijn mening de oorzaak van deze geringe voortgang was. Na enig nadenken antwoordde hij: „Er is gebrek aan karakter."
En dit zelfde antwoord zou men nu ook kunnen geven; er is allerwegen gebrek aan karakter. Er wordt veel beloofd; men komt op voor het zelfbeschikkingsrecht en de vrijheid van volkeren, maar terwijl men het onrecht en de wantoestanden bij andere naties wil bestrijden, laat men deze in eigen kring toe. Men wil idealen, zoals bijv. in het Charter van de Ver. Naties en de Rechten van de Mens zijn neergelegd, alleen toepassen voor zover zij in eigen kraam te pas komen. Men heeft niet de moed

de eigen fouten te erkennen. De grote vraag is nu: wat heeft de Theosofische Vereniging met dit alles te maken? De T.V. streeft geen politiek doel na. Maar zij streeft er wel naar door verspreiding van de beginselen van de Oude Wijsheid staatslieden en politieke leiders bepaalde inzichten bij te brengen.
De grote betekenis van Theosofie is dat zij een helder licht werpt op allerlei vraagstukken. En waar vaak gesproken wordt over de noodzaak een nieuwe interpretatie te geven van de oeroude Wijsheid — die er was „eer de wereld was", zoals Paulus zegt — meen ik dat juist hierin de vernieuwing moet liggen dat men een uiteenzetting geeft op welke wijze wij tot een toepassing in moderne zin kunnen komen. In vroegere jaren verdiepten wij ons in de esoterische zijde van verschillende godsdiensten, zoals zij in de Veda's, in de Upanishads en de Poerana's en in de Bhagavad Gita te vinden was.
Maar de nieuwe generatie — vooral van de Jonge Theosofen — willen Theosofie in verband brengen met de nieuwste wetenschappelijke ontdekkingen en opvattingen, met kunst, sociale en politieke vraagstukken. En hoe meer theosofen gespecialiseerd op een of ander gebied naar buiten treden, des te meer zullen zij in staat zijn grote invloed in hun omgeving uit te oefenen.
Is het niet zo dat Theosofie te maken heeft — niet alleen met de Kosmos en de geboorte er van — maar ook met de mens, zijn geest en

ziel en met het mysterie van zijn verbinding met de Schepping; met de maatschappij, welke rondom alle mensen is ontstaan en met de verhoudingen tussen mens en mens, tussen naties en naties, en tussen rassen, godsdiensten en kultuur van alle werelddelen; en ten slotte met de ganse natuur rondom ons, in haar biologische en geologische mysteriën? En in al deze aspekten zien wij niet alleen de wonderen der natuur door een wetenschappelijke bril, maarwij verbazen ons over de wonderbaarlijke schoonheid van Gods Schepping. Want is de natuur niet als een Moeder, een liefdevolle moeder, die ondanks haar gemoedsstemmingen, de mens nooit in de steek laat en zieken en treurenden troost en nieuwe levenskracht geeft?
De schoonheid en grootsheid van de Schepping in al haar diepste en fijnste nuanceringen wordt de mens geopenbaard door een diepe studie van de Goddelijke Wijsheid, welke ons in een nieuw kleed werd gebracht door H. P. Blavatsky, die met Kol. Olcott de Theosofische Vereniging stichtte.
En deze organisatie heeft in de loop van haar bestaan door middel van haar leiders en werkers een rijkdom aan geestelijke schatten gegeven, welke nog steeds voortgaat haar leden te inspireren en invloed te oefenen op het gedachteleven van vele prominente figuren in de gehele wereld, ook ver buiten de T.V. Het is juist een gelukkig verschijnsel dat theosofische denkbeelden zoals broederschap, kollektief bewustzijn, eenheid van alle leven, verdraag-

zaamheid tussen allerlei geloofsopvattingen en geestelijke levensbeschouwingen, vrijheid van de geest, internationale samenwerking, de eenheid van verleden, heden en toekomst en dus ook de eindeloosheid van de levensstroom — of dat zich manifesteert in reïnkarnaties is niet van essentieel belang — dat dergelijke gedachten een belangrijke plaats innemen in de geest van de moderne onderzoekers, kunstenaars, schrijvers, denkers. En het gevolg ervan is een verruiming, maar ook een langzaam opvoeren van het geestelijke en morele peil van het leven van de mens. En hoe kan dit proces beter worden bevorderd dan door verspreiding van de theosofische denkbeelden?
Daarom kan ik mij niet verenigen met de opvatting van sommigen, die dergelijke leerstellingen als karma en reïnkarnatie, in het kort van wat okkultisten ons hebben geleerd, als „franje" beschouwen en er geen aandacht meer aan willen besteden als zijnde van minder belang.
Het is waar dat de laatste jaren diverse „okkulte" of „esoterische" stromingen zijn ontstaan, die onder allerlei namen een zekere kennis geven over verschillende vormen van yoga, het opwekken van het slangenvuur, de ontwikkeling van helderziendheid, het gebruik van gedachtekracht, enz. Maar het is daarom noodzakelijk de theosofische levenswijze te verkondigen, waarbij gewezen wordt op de gevaren van okkulte propaganda zonder behoorlijke ethische en morele bescherming. De Wijsheid

der eeuwen leert ons toch vóór alles ons karakter te ontwikkelen door onze gedachten te richten op een betere levenswijze van dienst en offering.
Er is wel eens geklaagd dat de taal van de vele theosofische schrijvers „ouderwets" is. Maar die zo spreken kennen de theosofische literatuur niet. Natuurlijk is het zo dat bijv. mevr. Besant in de boeken van de eerste jaren van theosofische arbeid een andere argumentatie gebruikt dan toen ze veertig jaren later schreef. Maar wanneer wij slechts denken aan de brillante stijl van H. P. B. in haar „romantische" verhalen: „Caves and Jungles in Hindustan", waarin zij haar avonturen met haar Meester beschrijft, de „Blue Mountains of Nilgiri", het domein van de Meester Jupiter, die de Innerlijke Regent van India wordt genoemd, „Nightmare Tales" e.d., dan kan het niet anders of men raakt geboeid en dan spreekt men niet meer over „ouderwetse stijl". En al onze voorgangers hebben de theosofische visie gegeven op individuele en maatschappelijke problemen, hervormingen op maatschappelijk gebied, crematie, nog altijd een aktueel vraagstuk in het Westen, dr. Besant's politieke, sociale en opvoedkundige arbeid. Denk aan de lieflijke boekjes van C. Jinarajadasa, Dr. Arundale's Freedom and Friendship, Lotus Fire, Dr. J. J. v. d. Leeuw's: The Conquest of Illusion, waarin zoals C. J. schreef, op treffende wijze het probleem van „begoocheling" wordt behandeld.

Er is ook wel eens gezegd dat terwijl H. P. B. de wetenschap van haar tijd vooruit was en door „De Geheime Leer" het materialisme wist te breken, ook de hedendaagse T.V. het wetenschappelijk denken vóór moet zijn. Maar men zal toch toe moeten geven dat de T.V. niet een wetenschappelijke vereniging is, al zijn er wetenschapsmensen in ons midden.
Het komt mij voor dat er een ander gericht streven moet zijn: wij moeten m.i. meer en meer een vereniging worden van „geestelijke" mensen, die een zegenrijke invloed op hun omgeving en in hun werk weten te brengen. Zij moeten door hun wijs inzicht en levenshouding, kortom door hun liefde tot hun medemens, onverschillig tot welk geloof, welk ras, welke stand hij behoort, een weldadige invloed uitstralen. Dat is wat van theosofen wordt verwacht.
Er is één punt waarop ik in het bijzonder de aandacht zou willen richten, wanneer men een juiste redelijke beoordeling wil hebben over de T.V. en haar plaats en taak in de moderne beschaving.
In het huidige stadium kunnen wij, in grote lijnen op twee verschijnselen wijzen: er is een enorme ontwikkeling der techniek, een verbazingwekkend snelle evolutie der wetenschap, welke een voortdurende verandering in het menselijke denken doet ontstaan. En daarnaast is er een langzame, zeer langzame groei van het geestelijk element van de moderne mens. Zijn verantwoordelijkheidsbesef, zijn moraal, zijn

intuïtief broederschaps-gevoel houden geen gelijke tred met de enorme ontwikkeling veroorzaakt door het vernuft van de mensen der wetenschap.
Albert Schweitzer heeft er in zijn toespraak t.g.v. de ontvangst van de Nobelprijs reeds voor gewaarschuwd, dat de moderne mens in zijn geestelijke ontwikkeling de techniek niet bijhoudt.
Ook in dit opzicht kan Theosofie ons een gids zijn voor de oplossing van dit probleem.
Ons wordt geleerd dat wij midden in de ontwikkeling van het Vijfde Wortelras verkeren, het Ras, dat tot taak heeft het intellekt van de mens te ontplooien. Terwijl in het verleden het Vierde Ras de emoties moest ontwikkelen, gold dit evolutieproces voor het Vijfde Ras het verstand, terwijl het komende zesde Ras tot taak heeft de intuïtie als nieuw vermogen in de mens te doen geboren worden. Met de nadering van het zesde Onderras van het Vijfde Wortelras zien wij dan ook meer en meer de intuïtie in het nieuwe mensentype ontkiemen.
Welnu, het Vijfde Wortelras heeft het intellekt reeds tot zulk een hoogte ontwikkeld, dat het een grote rol speelt in de moderne beschaving. Onze Vijfde Ras-beschaving is bij uitstek een intellektuele civilisatie en kultuur: wij zien het in ons onderwijs, dat niet zo zeer op de emoties als op ons verstand is gebaseerd; wij zien het in de enorme vlucht van wetenschap en techniek; wij zien het zelfs in de kunst, waarin vele mentale elementen aanwezig zijn. Maar bij de

stichting der T.V. in 1875 zagen de Meesters van Wijsheid die daartoe hadden besloten, ver vooruit. Terwijl de Vijfde Ras-beschaving tot grotere hoogte zal groeien langs de lijnen van het intellekt, zijn nieuwe verenigingen als de T.V. als pioniersbewegingen gesticht om de fundamenten te leggen, om de eerste kiemen te zaaien voor die nieuwe beschaving in de toekomst welke door het Zesde Ras zal worden opgebouwd. In hun pessimisme hebben historici, zoals Oswald Spengler, gesproken over de ondergang van de West-Europese beschaving. Maar de geschiedenis leert toch dat geen beschaving ten onder gaat of zij wordt opgevolgd door andere tijdperken van kultuur.
Als golven, die over elkaar springen, volgen beschavingen elkander op in de eindeloze deining van de geschiedenis der mensheid. De West-Europese beschaving moge ten onder gaan, maar er zal een nieuwe kultuur verrijzen, die omhoog gestuwd zal worden door de intellektuele prestaties van de knapste ego's van het Vijfde Wortelras. Dit Ras zal, zoals Dr. Besant profeteerde, langzamerhand zich over de gehele aardbol verspreiden en nog een glorieuse toekomst beleven.
En daarnaast zal in het klein het zaad worden gelegd voor het Zesde Ras. Dit is pionierswerk. Vandaar dan ook dat de knapste elementen veel meer voelen om deel te nemen aan de toekomstige grootheid van het Vijfde Ras, terwijl er duizenden eenvoudige mensen zoals velen onder ons, bereid zijn mede te werken aan een

pioniersarbeid. Laat anderen de rijke vruchten van hun en van anderer arbeid plukken, maar laten de pioniers zich tevreden stellen met *hun* taak, die ruw en grof is en te maken heeft met fundamenten, beginselen zoals broederschap en medegevoel voor zijn medemens en voor alle kreaturen. Het verfijnde werk van technici en knappe intellektuelen moet het Vijfde Ras opbouwen; de T.V. en haar leden moeten een bijdrage leveren voor de ruwe ontginning van maagdelijke terreinen: een werk, dat even interessant, even schoon is, maar weinig waardering en erkenning in de wereld geniet.
Deze vluchtige, schetsmatige uiteenzetting kan misschien helpen om een antwoord te geven op de vraag hoe het komt dat er zo weinig werkelijk knappe geleerden, enkelen uitgezonderd, zich aangetrokken voelen tot de T.V.
Om invloed uit te oefenen op allerlei activiteiten in de wereld is het echter nodig dat zowel de leden der T.V. individueel als de T.V.N.A. zich meer op verschillend gebied bewegen. Wij hebben veel meer specialisten nodig in de T.V. die hun speciale kennis, doortrokken van Theosofie, in maatschappelijke takken van werkzaamheid uitdragen. Ik bedoel niet dat zij overal waar zij werken of in aanraking komen met het publiek, theosofische termen om zich heen moeten strooien, welke vele mensen niet begrijpen. Maar dat zij hun werk doen in de geest van de theosofische levensbeschouwing, welke zij zich eigen hebben gemaakt.

Onvermijdelijk zullen daarbij problemen en conflicten ontstaan; immers wat wij in beroepswerkzaamheden moeten doen, is vaak in strijd met theosofische leringen: op het gebied van opvoeding en onderwijs, van de medische wetenschap, politiek, kunst en literatuur, journalistiek, enz.
In het gezinsleven heeft men voortdurend te maken met opvattingen welke niet passen in de theosofische levensbeschouwing; Theosofie zal dan ook *nooit* een mens voorschrijven „Gij moet dit doen en het is verboden dat te doen." Omdat het van het inzicht en de wijsheid van iedere theosoof zal afhangen wat hij er van maakt en hoe hij geleidelijk aan zijn invloed op zijn omgeving kan doen gelden.
„Ons werk in de Theosofische Vereniging," aldus schreef onze President br. Sri Ram in de „Watchtower" van de *The Theosophist* van mei j.l., „hoewel het grootheidswaan lijkt om het in zulke taal te zeggen, is: de gedachte van de wereld over allerlei onderwerpen te transformeren door het licht er op te laten schijnen van de geest, welke behoort tot de wereld van waarheid, de wereld van eenheid. Dat is werkelijk onze taak. Wij moeten leiding geven in een vooruitgaande beweging welke tenslotte het leven in al zijn aspekten moet transformeren en voor dat doel moeten wij in de eerste plaats ons zelf veranderen. Wij moeten een kelk creëren waarin de zuivere wijn kan worden gestort, de wijn, welke geen verwarring veroorzaakt, maar helderheid brengt, de wijn van

zonlicht van Waarheid en van vernieuwende vitaliteit."
„Hoe kunnen wij ons zelf, onze loges, afdelingen en de gehele T.V. tot zulk een instrument maken?" vraagt br. Sri Ram verder.
„Het wordt niet tot stand gebracht door louter woorden," aldus onze President, „maar alleen door diep denken, door scheppend te leven. Het is voor ieder mogelijk dit proces in het klein te beginnen door zich zelf te veranderen, een beetje hier, een beetje daar, in zijn verhouding tot deze of gene persoon, in zijn manier van spreken en handelen, hoewel klein op zichzelf, zal het tenslotte een kanaal doen ontstaan, dat zowel een toegang schept tot ons zelf als een uitgang naar buiten van zeer grote betekenis kan zijn."
Daaruit zien wij hoe het mogelijk is een weldadige invloed op onze omgeving te hebben. Er wordt wel eens gezegd dat ieder mens verantwoordelijk is voor de wereldcrisis, voor de dreigende conflicten enz. Inderdaad, maar betekent dat dan dat wij ons nooit moeten verzetten tegen misstanden, tegen heilloze filosofieën waarvan wij weten dat zij rampzalige gevolgen zullen hebben, vooral wanneer het bekend is, dat de schone woorden over „vreedzame coëxistentie" en vrede vaak niet anders dan holle frasen zijn?
Wanneer wij dit alles realiseren, zal het duidelijk zijn dat de leden der T.V.N.A. — om mij tot de Nederl. afdeling te beperken — m.i. hun isolement moeten opheffen. Het is toch al

moeilijk om als vegetariër, niet-roker en geheelonthouder deel te nemen aan familieleven of aan visites van vrienden en bekenden, enz. Ieder van ons zal echter zelf moeten uitmaken hoe hij in dergelijke situaties moet handelen. Want met al onze karmische banden komen wij voortdurend in aanraking met allerlei mensen en het lijkt mij onjuist dergelijke contacten te negeren. Ook Dr. Annie Besant heeft in haar openbaar werk vele contacten gehad met allerlei autoriteiten die geen theosoof zijn en met mensen van allerlei geloof.
Wat is het dan dat wij vooral moeten trachten te bereiken? Is het niet zoals ik reeds zeide dat wij als personen „geestelijke mensen" moeten zijn? Wat zijn geestelijke mensen? Wat is geestelijk leven? Kunnen wij dit verschijnsel alleen constateren in kerken, in esoterische genootschappen, in kloosters? Is het niet zo dat de geestelijke mens degeen is die de eenheid van leven ten volle beseft? En . . . althans tot op zekere hoogte realiseert? De geestelijke mens is naar mijn mening degeen, die de eenheid van het leven, de eenheid van alle mensen, dieren, planten en met de kosmos zodanig beseft dat hij elke overtreding der wetten van het Heelal, of zij tot het stoffelijk gebied der natuur behoren of tot dat van ziel en geest, onmiddellijk voelt als een steek door zijn hart, als een scheur in zijn bewustzijn, welke zich in zijn geweten indrukt.
Want zelfs de geestelijke mens is nog mens en dus onvolmaakt; ook hij heeft zijn beperkingen

en tekortkomingen. Er zijn uiteraard nuanceringen in geestelijkheid — er zijn zij die a.h.w. aan het begin staan van hun pelgrimsreis in het gebied van de geest en zij, die reeds vele levens als geestelijke mensen hebben geleefd en voor wie het leven in de geest volkomen natuurlijk is.
En juist zulke mensen heeft de wereld nodig: niet alleen in kloosters of in eenzame teruggetrokkenheid zoals in vroegere eeuwen. Deze mensen moeten juist midden in de wereld staan, hoe wil men anders de maatschappij transformeren? Nu zal men zeggen: hoe kan die kleine organisatie van de T.V. zo'n enorme taak volbrengen? Br. Sri Ram heeft reeds gewezen op de mogelijkheid welke voor ieder individueel lid open staat. Bovendien weten wij dat hoe moeilijk dit werk lijkt, de geweldige kracht van de Meesters van Wijsheid achter de T.V. staat en ons inspireert om vol te houden tegenover de stroom der publieke opinie.
De twee Oudere Broeders die de eigenlijke Stichters van de Theosofische Vereniging zijn, hebben immers in de eerste jaren van haar bestaan op het stoffelijk gebied een directe invloed op de T.V. gehad. Er zijn verscheidene getuigenissen van leden die Hen met hun fysieke ogen hebben aanschouwd; er zijn talrijke brieven van Meesters; er zijn tal van aanwijzingen van Hun directe leiding o.a. bij het schrijven van „De Geheime Leer". Ook andere Adepten hebben hun kracht gegeven. Nadat later echter meer gevorderde Ego's reïncarneerden, die tot Hun boodschappers behoorden, konden de Meesters zich op de hogere gebieden terugtrekken en het werk aan Hun leerlingen overlaten. Het zijn de tegenstanders der T.V. geweest, die toen beweerden dat de Meesters zich niet meer om de T.V. bekommerden, maar wanneer wij hebben beleefd — zoals vele ouderen onder ons — hoe prachtig de T.V. werd geleid en geïnspireerd door hen, die de zelfde weg als de Oudere Broeders volgden, dan weten wij dat Hun invloed nog altijd in het werk en de wijsheid van onze huidige voorgangers voelbaar is.
En is Hun leiding ook niet daarin op te merken dat wij zien hoevele jongeren zich tot de Oude Wijsheid en de Theosofische Vereniging aangetrokken voelen? Wij zien hoe er in de verschillende theosofische families ego's geboren worden, die een merkwaardig begrip voor de Theosofische leerstellingen tonen. Daarom zeg ik: hulde aan de Jonge Theosofen, die nu reeds meehelpen aan het opnieuw doen opbloeien van de T.V. Ik zeg dit niet uit vleierij — de hemel beware er ons voor. Laat de jeugd zich vooral niet verliezen in een overschatting van haar eigen kracht en niet te veel hooi op haar vork nemen. En wij ouderen moeten hen daarin helpen. De jeugd moet nog een studie voleindigen, een carrière en een gezin opbouwen. Zij hebben hun plichten jegens hun ouders. En als er jongeren zijn, die over het paard getild raken, is dat de schuld van de ouderen, die hen als „belangrijke personages" aankondigen zoals ik het wel

eens in tijdschriften heb gezien. Natuurlijk zijn zij belangrijk, zoals ieder mens belangrijk is, en wel voornamelijk om de kiemen welke tot allerlei mogelijkheden kunnen groeien, maar dit groeiproces hangt veel van hen zelf af. En het is niet nodig dit zo rond te bazuinen.
Door de ervaringen, welke men in het aardse leven beleeft, heeft men zijn onderscheidingsvermogen te ontwikkelen. Hier in ons dagelijks leven vinden wij de wijsheid die niet in mooie woorden ligt, maar in onze levenshouding en die wij keer op keer persoonlijk kunnen toetsen.
Er is door de Oudere Broeders gezegd dat wij moeten trachten de mensheid en de wereld te dienen door middel van de T.V. Te veel hebben wij naar mijn mening dit zo opgevat dat wij uitsluitend door de T.V. en haar bijbewegingen moesten werken. Is het niet zo geweest dat er waren, die hun plichten in hun beroep en voor hun huisgezin hebben verwaarloosd, zogenaamd om voor de Meester te werken? Hoe kan men op deze wijze Theosofie uitleven terwijl wij juist geleerd hebben dat wij eerst ons dharma in de maatschappij moesten vervullen en ons karma, althans tot grote hoogte, moeten uitwerken voordat de mens gereed is om zich geheel aan het werk van de Oudere Broeders te wijden?
Ik herinner U aan het gesprek van Jezus met de rijke jongeling. Ook toen zei de Meester: „Hebt gij uw vader en uw moeder geëerd en hebt gij aan al uw plichten voldaan?" Hebben

ook wij wijsheid in ons dagelijks leven, in het huisgezin, in ons dagelijks werk gebracht. Alleen dan pas zou men aanspraak kunnen maken op de naam „theosoof".
Eigenlijk behoef ik U niet meer te zeggen welke wonderbaarlijke levensbeschouwing Theosofie is. Want zij openbaart zich voor ieder mens op een wijze, welke voor hem het meest geschikt en het meest begrijpelijk is. Theosofie is als een oceaan waardoor slechts reuzen kunnen waden of waarin . . . kinderen kunnen baden.
Het gaat nu niet meer om het verheven bestaan van God, maar om de mens en zijn woonplaats hier op aarde. In vroegere eeuwen werden prachtige gezangen en hymnen tot de Schepper gericht, maar wat geeft een dergelijke adoratie indien wij Hem niet kunnen zien in de gezichten van onze medemensen, of in de armoedige straten van vele moderne steden? Is Hij alleen in de kerken te vinden en niet in de ellende van miljoenen mensen? Hoe zou Hij dan alomtegenwoordig kunnen zijn, indien dat niet zo was? Als de mens Hem wil dienen, zal men dat moeten doen daar waar Hij ons het meest nodig heeft.
Alleen wanneer wij in staat zijn de Goddelijke Wijsheid te vertalen in een wijsheid van levenswandel onder de mensen, zullen wij in staat zijn mede te werken aan de oplosisng van de wereldcrisis. Als wij niet tot een geestelijke liefde kunnen opgaan, laat ons dan tenminste de menselijke liefde tonen: van man tot vrouw, van ouders tot kinderen, van vrienden tot

vrienden. Laat ons vriendschap tot andere mensen tot een werkelijkheid maken: bovenal warmte, hartelijkheid, medeleven met het lijden van anderen, medeleven met de vreugde van anderen, in ons leven tot werkelijkheid maken.
Laat ik eindigen met enige woorden van Krishnamurti over de liefde:
„Liefde is niet het doel, het verwijderde einde van een vermoeiende weg; zij ligt verborgen in het aanvaarden van het feitelijke en dus van het Werkelijke.
In liefde voor het leven is Waarheid en niet in het ideaal, dat de Waarheid geweld aandoet.
Alleen de Waarheid kan ons vrij maken en alleen in vrijheid is plaats voor de liefde tot de mensen.
En deze vrijheid komt op eigen gelegenheid, met stille snelle wiekslag, wanneer de geest in nederig inzicht zijn eigen belemmeringen ziet.
Alleen deze vrijheid kan de wereld vernieuwen."

(Theosofia: jan./febr. en mrt./apr. 1958)

ONS THEOSOFISCH WERK

door

N. Sri Ram

Het allerbelangrijkste in al ons theosofisch werk is wel de geest, waarin het gedaan wordt. Indien er iets in is van de wijsheid, welke wij Theosofie noemen, dan doet het er niet zoveel toe of er wat technische fouten worden begaan. Kennis is niet datgene waar het om gaat, ook niet of wij mooie redevoeringen kunnen houden, noch welke talenten wij hebben — ofschoon dat alles zijn plaats moet hebben — maar veel belangrijker is de innerlijke houding, welke ons beheerst en de motieven, welke ons drijven.
Het mag nimmer eigendunk wezen. Vaak gaat men het werk dat men verricht of de funktie welke men bekleedt, zien als een soort van omlijsting van zijn eigen beeltenis en dan begint men de situatie te exploiteren. Het zou wel goed zijn wanneer wij allen eens onderzochten of dat bij ons ook niet het geval is. Het werk zou zó gedaan moeten worden, dat de werker alleen maar denkt aan de Waarheid en aan de mensen, aan wie die Waarheid moet worden gebracht. In al onze theosofische aktiviteiten is het alleen naar de mate dat iemand in staat is zichzelf weg te cijferen, dat de waarheid, welke hij in zich heeft, zich zal kunnen tonen. De eigen persoonlijkheid mag nooit aan het licht en de kracht van de waarheid in de weg staan.

Soms is iemand buitengewoon goed in het werk en toont groot enthousiasme. Men ziet dan in zo iemand een uitstekend en veelbelovend werker; maar dat duurt alleen maar zolang als hij gevierd wordt en op de hoogste plaats mag zitten. Wanneer, zoals onvermijdelijk eenmaal het geval zal wezen, daarin verandering komt en iemand anders naar voren treedt, dan verliest die persoon, die eerst zo uitbundig aktief was, zijn belangstelling, wordt neerslachtig en denkt dat hij ergens in gefaald heeft of, wat veel vaker voorkomt, meent dat de Vereniging helemaal een verkeerde kant op gaat. Het is heel gemakkelijk om dergelijke gevallen aan te wijzen. Daarom is het maar de vraag: Doen wij het werk terwille van het werk zelf, voor hetgeen het bedoeld is te doen, òf is onze interesse meer gericht op het staan in het volle zoeklicht en zulk een indruk op anderen te maken, dat de weerklank daarvan in onze eigen oren nagalmt?
Er is een oud christelijk gezegde, dat luidt: „Wie is bereid God om niet te dienen?" Dat betekent dat men geen enkele beloning mag verwachten, nòch hier op aarde, nòch in de hemel, nòch zaligheid in het hiernamaals, nòch betere kansen of omstandigheden in enig volgend leven. Er zijn maar héél weinig mensen, zelfs onder de heiligen, die zó volkomen onzelfzuchtig zijn. De *Bhagavad Gîta* moedigt ons aan om te werken zonder enig verlangen naar de vrucht der handeling. Natuurlijk levert elk werk resultaten op, maar de bedoeling is na-

tuurlijk dat men geen resultaten voor zichzelf verwacht, waaraan men zelf genoegen kan beleven, zoals bijv. de hoop op een lofprijzing, of geroepen te worden tot een belangrijker positie of het verwerven van goed karma in enige vorm. Ik ben van oordeel, dat iedere theosofische werker hiervan terdege doordrongen zou moeten wezen.
Volgens H.P.B. is Okkultisme „in de allereerste en in de allerlaatste plaats: Menslievendheid". Dat wil zeggen, dat men vanaf de ingang van het Pad door deze innerlijke geestesgesteldheid bezield moet zijn, anders is er van waarachtig occultisme geen sprake. Het betekent afwezigheid van elk verlangen om voor zichzelf iets hogenaamd te bereiken of om in de ogen van anderen op te vallen, of welk ander zelfzuchtig motief dan ook. Velen, die het onmiddellijk met deze raadgeving eens zijn, hebben de neiging om deze op anderen te betrekken en te zeggen dat *die en anderen* niet door zulk een geest bezield zijn. Maar een dergelijke kritiek op anderen helpt nòch hemzelf, nòch het werk, waarin wij allen met elkander moeten samenwerken. Kritiek is zeer goed en helpt buitengewoon effektief, indien hij op ons-zelf gericht wordt. Dat moet evenwel niet ontaarden in zelf-vernedering, want dan wordt het alleen maar huichelarij. Ieder onzer moet met een open en rustig gemoed zichzelf bestuderen en nagaan in welk opzicht hij in zijn motieven of houding tekort schiet. Bij elke poging tot zelf-transformatie dient men uit te

gaan van zijn motieven, omdat die de achtergrond vormen voor al het overige.
Het spreekt wel haast vanzelf, dat aleer men beginnen kan over Wijsheid te spreken, men eerst tenminste iets daarvan voor zichzelf moet hebben gevonden; maar dat is — helaas — niet vaak het geval, omdat wij geen onderscheid weten te maken tussen Wijsheid en kennis. Kennis is héél iets anders dan Wijsheid. Het is zeer wel mogelijk dat iemand heel knap en geleerd is en nochtans verbluffend onnozel en dom in tal van andere opzichten. Vaak is het zo, dat naarmate iemand knapper en geleerder is, hij steeds erger vastroest in zijn eigen opvattingen en onverdraagzaam wordt jegens andersdenkenden. Hij krijgt last van een neiging tot redekavelen en door de wrijving, welke hij daardoor teweeg brengt, is hij voor zijn medemensen meer een bron van hitte dan van Licht.
Het valt moeilijk te zeggen wat Wijsheid is, omdat het tot een dieper, subtieler en veel synthetiser aspekt van het menselijk inwezen behoort dan het verstand, dat de feiten waarneemt, onderling vergelijkt, ze in een bepaald schema plaatst en er ten eigen bate gebruik van maakt . . .
Ieder, die anderen tracht te helpen om een dieper en duidelijker begrip van de dingen te krijgen, moet tot op zekere hoogte boven de alledaagse dingen van het leven zijn uitgestegen. Dat betekent niet, dat wij geen aandacht aan die alledaagse dingen zouden moeten schenken. Zelfs kleinigheden kunnen van groot belang

zijn in het leven van de Groten dezer aarde, terwijl dingen van waarachtig belang tot onbeduidendheden inéénzakken, wanneer wij ze met kleinzieligheid benaderen. De waarde van alle dingen hangt tenslotte alleen af van de geest waarin zij worden ontvangen.
Het is onmogelijk om alleen met uiterlijke middelen het wonder te volbrengen om alle mensen ter wereld te maken tot iets, dat zo héél anders is dan hetgeen zij momenteel zijn. Indien wij héél hoge sprekershonoraria zouden bieden, zouden wij academici kunnen aantrekken, die een prachtcarrière hebben gemaakt; maar ik betwijfel of zelfs een honderdtal dergelijke gegradueerde sprekers het theosofisch werk ook maar één enkele stap vooruit zouden brengen.
Het merkteken van Wijsheid moet in het hart van de mens gegrift zijn, alvorens hij er iets van aan anderen kan doorgeven. *Theosofie is geen wetenschap,* welke men kan bestuderen als een spoorwegboekje, dat uitgegeven wordt ten dienste van reizigers.
Wie in leven en wandeling Wijsheid wil betrachten, moet een volkomen open denkvermogen hebben, waarin volop ruimte is om te veranderen en een grote mate van soepelheid in aanpassing. Het gevoel van diepte wordt veroorzaakt door het verwezenlijken van de betekenis van een bepaalde waarheid of lering. Een discipel op het geestelijk Pad, zowel als een theosofisch werker, leert veel meer door de dingen diep in zichzelf te bespiegelen, door te peinzen over de aard der diepzinnige waarheden

welke de grondslagen van de Wijsheid vormen, dan door het lezen van veel boeken.
Wij zullen allen betere werkers zijn, indien wij werkelijk toewijding voor het werk hebben. Om die toewijding te hebben, moeten wij er een levendige belangstelling voor hebben; en voordat wij er die interesse in kunnen krijgen, moeten wij weten wat het werk inderdaad inhoudt, wat werkelijk datgene is wat wij met al onze lezingen, boeken, propaganda, enz. trachten te bereiken. Dat alles is bedoeld om de mensen de dingen op een andere wijze te doen zien; maar dan dienen wij eerst zelf te leren de feiten in een geheel ander licht te zien, dan de wereld dat in het algemeen doet. De dingen te zien zoals zij werkelijk zijn en niet alleen maar in overeenstemming met bepaalde opvattingen, welke wij hebben overgenomen door te putten uit conventionele bronnen en die zich in ons denken vastgezet hebben, is helemaal niet zó gemakkelijk!
Ieder onzer moet leren de dingen geheel voor zichzelf uit te denken, dat is de enige manier, welke ons in staat zal stellen anderen te leiden of te helpen. Een leider is niet iemand, die probeert om over anderen de baas te spelen, hen te doen denken zoals hij wil dat ze zullen denken om bepaalde zelfzuchtige doeleinden te dienen. Er zijn genoeg dergelijke leiders te vinden onder de politici van verschillende partijen en hun volgelingen worden tot een kudde schapen, die alleen maar kunnen nablaten wat de leider zegt. Hoe minder van dat soort leiders wij in

onze beweging hebben, hoe beter het voor ons is. Iedere theosoof moet leren zichzelf te leiden, in de zin dat hij nooit wordt voortgedreven door anderen of door de traagheid van zijn vroegere opvattingen. Hij moet de mensen helpen zichzelf te leiden, te ontdekken en tot uitdrukking te brengen hetgeen er schuilt aan het beste, schoonste en meest waardevolle in mens. Dat is de enige soort van leiderschap waarmede de Theosofische Vereniging gebaat zal zijn. Want de Vereniging moet worden als een geestelijke republiek, waarin ieder schijnt met een eigen licht en waar ieder zijn eigen straal toevoegt aan de verlichting van de hele wereld.

(Theosofia, dec. 1959)

In deze Serie zijn verschenen en nog verkrijgbaar:

2. Adelaïde Gardner, *Inleidende studies in Theosofie.*

5— 6. Dr. J. J. van der Leeuw, *Het vuur der Schepping.*

7. Adelaïde Gardner, *Meditatie.*

9—10. Geoffrey Hodson, *Verborgen krachten in de natuur en in de mens.*

11. H. Schearman & L. C. Soper, *Het ontwaken van het intuïtief bewustzijn.*

12. Charles Hampton, *Overgang.*

13—14. Rohit Mehta, *De scheppende Stilte.*

15. Arthur Robson, *Beschouw uw Karma.*

16—17. A. J. H. van Leeuwen, *De esoterische betekenis der Oud-Testamentische* Boeken I & II.

18. Rohit Mehta, *Zoek naar de weg.*

22. D. G. Gower & A. G. Vreede, *Psychologie en Theosofie.*

23—24. N. Sri Ram, *Een benadering van de Werkelijkheid.*

THEOSOFISCHE
BIBLIOTHEEK
Tolstraat 154 Amsterdam

04 JUNI 2012

DE BETEKENIS EN DE TAAK DER THEOSOFISCHE VERENIGING

Een bundel artikelen van verschillende schrijvers

UITGEVERIJ
DER THEOSOFISCHE VERENIGING
NED. AFD.